

Аққол

Газет 1935 жылғы қазан айынан шығады

Аудандық қоғамдық-саяси газет

Районная общественно-политическая газета

№31 (8117) 03. 08. 2024.
Сенбі / Суббота

жерде ауру жұғып, келушілердің арасында демде тарауы әбден мүмкін.

Осы орайда, Алакөл ауданы әкімдігінен еріктілер, аудан жастары, аудандық кәсіпкерлік бөлімі, полиция бөлімі, төтенше жағдайлар бөлімі және Алакөл аудандық санитарлық-эпидемиологиялық бақылау басқармасынан, аудандық қоғамдық кеңестен арнайы жұмыс тобы құрылып, көп жағалауында заңсыз сауда-саттық, шатырлардың дұрыс орналасуы, санитарлық нормалардың сақталуы, жеке кәсіпкерлердің өз аумағын таза ұстауы жөнінде рейдтік тексеру жұмыстары жүргізілді.

Жалпыұлттық бірліктің қазақстандық моделі

Биыл сәуірде мемлекет басшысы Қ.К.Тоқаевтың төрағалығымен «Бірлік. Жасампаздық. Өрлеу» атты Қазақстан халқы Ассамблеясының XXXIII сессиясы өтті. Барша халқымыздың стратегиялық бағдарының түпкі мәні осы үш ұғым дәл әрі нақты білдіретінін, бірлік пен ынтымақ басты құндылығымыз және мемлекеттік саясаттың бұлжымас бағдары болып қала беретінін айтты.

Осы орайда, Үшарал қалалық әкімдігінің мәжіліс залында қоғамдық келісім мен жалпыұлттық бірліктің қазақстандық моделін ілгерілету және азаматтық қоғам институттары туралы семинар өтті.

Семинардың күн тәртібінде 2 мәселе қаралды. Атап айтсақ, мемлекеттік көрсетілетін қызметтер мен мемлекеттік басқару жүйесінде қоғамдық бақылау жүргізу мәселелері туралы және қоғамдық келісім мен жалпыұлттық бірліктің қазақстандық моделін ілгерілету тақырыптары қаралды.

Мемлекеттік басқару саласының маманы, «BasQagu» қоғамдық қорының жетекшісі, заңгер М.Ермағанбетұлы, Жетісу облысы «Қоғамдық келісім» КММ-сі директорының орынбасары М.Омарова және профессор, ҚР Қазақстан халқы Ассамблеясы медиация кеңесінің мүшесі, жаттықтырушы-медиатор, лектор Б.Амангелді сөз сөйлеп, күн тәртібіндегі мәселелер бойынша баяндама оқыды.

А.МҰРАТ

Алакөл ауданы әкімінің баспасөз хатшысы.

Зерделеу жұмыстары атқарылды

Алакөлде «Таза Қазақстан» акциясы жалғасуда. Алакөл көлі жағалауында сауда-саттықпен айналысып отырған жеке кәсіпкерлер санитарлық нормаларды, тәртіп пен тазалықты сақтауы тиіс. Көл – елге

ортақ табиғаттың сыйы. Оны таза күйінде сақтап, келешекке жеткізу – біздің мойнымыздағы іс. Тазалық – денсаулық кепілі. Көл жағалауында еңбектеген баладан, еңкейген қарияға дейін демалады. Тазалық болмаған

Жеке кәсіпкерлерге санитарлық нормаларды, тәртіп пен тазалықты сақтау жөнінде бірінші ескерту жасалған. Профилактикалық іс-шаралар алдағы уақытта да жалғаспақ.

А.СҮЛЕЙМЕН.

В рамках встречи с населением

Недавно Председателем нотариальной палаты области Жетісу Арманом Бекішбаевым была проведена встреча с населением Бескольского сельского округа. В мероприятии приняли участие нотариусы нотариального округа области Жетісу.

В ходе встречи Арман Бекішбаев провел разъяснительную работу по вопросу наследственного дела, правильного оформления наследства, и многое другое. Также даны ответы на вопросы населения в нотариальной сфере

- Проблем, связанных с наследственным правом пока что много, но в перспективе, я думаю, их будет значительно меньше. А для этого нужно, чтобы граждане изучали самые нужные для жизни права и законы – это семейное право, трудовое право, наследственное право. Зная эти права и обязанности, граждане смогут принять необходимое правильное решение в жизненных вопросах и ситуациях, - отметил Арман Бекішбаев.

Нотариус Назгуль Куанышева дала разъяснения по актуальной теме в сфере нотариата «Порядок фактического принятия наследства», рассказала о нюансах, которые необходимо учитывать населению в вопросах наследственного дела.

Об онлайн - доверенности и о том, что такой механизм может быть полезен гражданам при

решении различных финансовых вопросов рассказала нотариус Мадина Атутанова.

Анар Капашева, которая также является нотариусом нашего района проинформировала присутствующих о доверенности, позволяющей уполномочить другое лицо на выполнение действий в своих интересах. Документ в Казахстане можно оформить у нотариуса.

Таким образом в рамках встречи обратившись со своим вопросом присутствующие граждане смогли на месте получить ответ и консультацию. В основном вопросы носили личный характер.

В целом встреча с гражданами

Ш. ИМАНАСОВА.

прошла достаточно продуктивно.

Бос жұмыс орындары жәрмеңкесі өтті

Үшарал қаласындағы «Аманат» партиясының мекемесінде «Жастар рухы» жастар қанатының ұйымдастыруымен республика бойынша жұмыс берушілермен, жұмыс іздеп жүрген және жұмыссыз азаматтармен бос жұмыс орындары жәрмеңкесі өтті. Бұл шара жұмыссыздықпен күресу, жұмыссыз жүргендерге жұмыс табуы жеңілдету мақсатында ұйымдастырылған.

Шараға 135 жұмыссыз және жұмыс іздеп жүрген азаматтар қатысты. 44 бос жұмыс орындарын ұсынған 5 жұмыс беруші азаматтарға толық мәліметтер берді. Ұсынылған бос жұмыс орындары бойынша кәсіптік талаптарға сай келмегендіктен жұмысқа орналасу мүмкіндігі болмады. 10 адам жастар тәжірибесіне, 2 жас алғашқы

жұмыс орындарына жіберілді.

Бос жұмыс орындары жәрмеңкесін өткізудің мақсаты жастарды, өзін-өзі жұмыспен қамтыған, жұмыссыз азаматтарды, сондай-ақ бас бостандығынан айыру орындарынан босатылған және пробация қызметінің есебінде тұрған адамдарды жұмыспен қамтуға жәрдемдесудің белсенді шараларына тарту болып табылады.

Жәрмеңкелерді өткізу компания өкілдеріне өз кәсіпорындарының мүмкіндіктерін таныстыруға мүмкіндік береді, ал жұмыс іздеушілер қысқа уақыт ішінде кадрларды іріктеуге мүдделі жұмыс берушілермен сөйлесе алады, қызығушылық танытқан бос жұмыс орындарды тандай алады және таңдап алған бос лауазымға өту үшін әңгімелесуден өте алады.

А.ӘБИТҰЛЫ.

Шекараны ұлдарымен бірге күзетеді

ҚР ҰҚК Шекара қызметі Жетісу облысы бойынша департаменті Алақөл ауданы бойынша шекара басқармасының техникалық және кәсіби дайындық бөлімінде талай сарбаз Отан қорғаушы атанды. Солардың қатарында бір үйдің екі ұлы – Диас пен Мирас Сейфульдинов-

тер де бар.

Үйдің үлкені Диас «Күз-2023» мерзімді әскери шақырылымының сарбазы. Қазіргі кезде «Достық» шекара бөлімінің «Сарыбөктер» шекара бөлімшесінде фельдшер лауазымында.

Інісі Мирас та Алақөл ауданы бойынша шекара басқарма-

сының техникалық және кәсіби дайындық бөліміне ағасының Ант қабылдаған оқу орталығында Отан алдында серт берді. Қазіргі кезде тағдырын бір жола шекараға арнауды ойлап жүрген сарбаз алғашқы әскери келісімшарт жасауға құжаттарын дайындауда.

Диас пен Мирастың шекарашы атануларына жергек кездерінен таныс болған шекарашылардың өмірі себеп болса керек. Себебі олардың әкелері шекарашы - Асхат Сейфульдинов. ҚР ҰҚК Әскери институтының 1998 жылғы түлегі. Әкери қызметіне ширек ғасырдан асқан офицердің тағдыры шекара соқпақтарынан тұрады. ҚР ҰҚК Шекара қызметі Алматы облысы

бойынша департаментінің Байланыс және ақпараттық технологиялар бөлімінде қызмет атқарады. Шекара шебінде әскери өмірін бастап, түрлі лауазымдарды абыроймен атқарған.

ҚР ҰҚК Шекара қызметі Жетісу облысы бойынша департаменті.

Ғалым мұрасы – өшпес мұра

Қазақта көп қырлы адам көп болған. Солардың бірі – Қаныш Имантайұлы Сәтбаев. Ол ғалым, геолог, инженер, заңгер ғана емес, қаламгер де болған. Ол – он жылдық қазақ мектептеріне Алгебра оқулығын алғаш жасаушы. Ол – Абай шығармаларының алғашқы бір басылымының редакторы. Ол – Ер Едіге туралы жырды алғысөз, түсініктеме жазып, жинақ етіп шығарушы. Ол – Мұрын жырау мен Қырымның қырық батырын жоқтаушы. Ол – өз дәуірі тыныс-тіршілігінің шежірешісі.

Бүгінгі сөз оның осы қыры – публицистігі туралы ғана. Қаныш Сәтбаев алгебра бойынша қазақ тіліндегі алғашқы (латын нұсқасында 1 467 бет) мектеп оқулығын жасады. Ол 220 сөзден, терминдерден және орамдардан тұратын ең бай лексикографияны біріктірді. Бұл болашақ академиктің жоғарғы оқу орнына дайындық жылдарында, содан кейін Томск технологиялық институтында тау-кен факультетінің

геологиялық барлау бөлімінде жазған алғашқы ғылыми еңбегі болды. Бұл кәсіпке ол кісі 1920 жылдан-ақ бой ұрған. 1926 жылы Томскідегі индустриялық институтты бітіріп келгеннен кейін өнеркәсіп тақырыбын құлай жазған. Қ.Сәтбаевтың даңқты есімі қала, университет, тау-кен металлургия комбинаты, мемо-риалдық музей, институттар, мектептер мен көшелердің атауларында мәңгі сақталған. Оның құрметіне еліміздің көптеген қаласында ескерткіштер орнатылды. Академиктің ғылыми мұрасы 800-ге жуық мақаланы қамтиды. Оның редакциясымен Қазақ КСР Ғылым академиясының 30-дан аса ғылыми еңбек жинағы жарық көрді. Қаныш Имантайұлы 1941 жылы КСРО Ғылым академиясының Қазақ филиалын басқарған кезде оның көрнекті ғалым әрі ғылымның білгір ұйымдастырушы ретіндегі таланты толық ашылды. Сұрапыл соғыс жылдарымен қатар келген таңқа-

ларлық қысқа мерзім ішінде ол кеңестік ғылымдағы іс жүзінде елеусіз болған қарапайым ұйымды бүкіл республиканың нағыз «ғылыми штабына» айналдыра отырып, жаңа типті мекеме етіп қалыптастырды. Қаныш Сәтбаевтың Қазақстан елі мен халқының алдындағы басты еңбегі – геологиялық зерттеулердің дамуына қосқан зор үлесі. Оның тікелей басшылығымен елімізде ірі мыс және марганец кендерін өндіру жұмыстары басталғаны белгілі. Алайда ең бастысы – Қазақстанның аграрлы-ағартушылықтан сапалы индустриалды-ғылыми интеллектуалды елге айналуына ғалымның қосқан рөлі. Академик Қаныш Сәтбаевтың баға жетпес үлесі – ғылыми мәдениет пен ғылымда методологиялық әдістерді орнатуы.

**Н.АҚЫЛБАЙ,
Қабанбай батыр атындағы тарихи-өлкетану музейінің қор сақтаушысы.**

Алақөл ауданы бойынша барлық деңгейдегі әкімдердің халықпен кездесуі барысында көтерілген проблемалық мәселелерді шешу жөніндегі іс - қимыл жоспарының орындалуы туралы АНЫҚТАМА

(2024 жыл I – жартыжылдық)

Қазақстан Республикасы Президентінің 2022 жылғы 3 наурыздағы № 826 Жарлығына сәйкес барлық деңгейдегі әкімдердің халықпен кездесулері икемді жылдық күнтізбесі аудандық мәслихатпен келісіліп, бекітілді.

Барлық деңгейдегі әкімдер өткізген кездесулер бойынша жеке іс-қимыл жоспарлары әзірленіп, бекітілген.

БАРЛЫҒЫ:

2024 жылы I-жартыжылдықта өткізілген кездесулер саны 80. (оның ішінде аудан әкімі - 24, округ әкімдері-56)

Қатысқан адам саны - 4402 (оның ішінде аудан әкімі кездесуіне - 2011 адам, округ әкімдерінің кездесуіне – 2391 адам)

Көтерілген мәселелер - 315 (аудан әкімі -122, округ әкімдері -193)

Түсіндірме жүргізілгені – 261 (аудан әкімі -113, округ әкімдері -148)

Іс-қимыл жоспарына енгізілгені - 54 (аудан әкімі - 9, округ әкімдері - 45)

Орындалғаны - 49 (аудан әкімі - 4, округ әкімдері - 45)

Жұмыс барысында - 5 (аудан әкімі - 5, округ әкімдері - 0)

Аудан әкімі А.С.Абдинов кездесулерінде іс-қимыл жоспарына енгізілген мәселелер саны- 9 (әлеуметтік мәселелер – 3, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы – 3, жолдар - 2, құрылыс - 1). Оның ішінде 4-і орындалып, 5-і жұмыс барысында.

Шешімін тапқан мәселелер:

1. Архарлы ауылындағы медициналық пункт мәселесі:

Мердігер: «Нұрлы Аспан Құрылыс» ЖШС

БММП орнату жұмыстары жүргізілді.

2. Қоңыр ауылындағы медициналық пункт мәселесі:

Мердігер: «Каз Даму Констракшн» ЖШС

БММП орнату бойынша жұмыстар толығымен жүргізілді, ағымдағы жылы шілдеде пайдалануға берілді.

3. Бибақан ауылының сумен жабдықтау жүйесін қайта жаңғырту:

Жоба құны – 245 млн.теңге.

Қажетті қаражат толықтай қарастырылған.

Мердігер мекеме: «Алақөл Асыл құрылыс» ЖШС-гі.

Қазіргі таңда, құрылыс жұмыстары толық аяқталып, пайдалануға берілді.

4. Қазақстан ауылының Рысқұлов және Сембайұлы көшелерін орта жөндеу:

2024 жылы «Ауыл ел-бесігі» бағдарламасы аясында Қазақстан ауылының Рысқұлов және Сембаев (136795,0 мың теңге), Абай және Есіркенов (91786,0 мың теңге) көшелеріне орта жөндеу жұмыстарына жалпы 228581,0 мың теңге қаражат қарастырылды.

Бүгінгі күнде Қазақстан ауылының Сембаев пен Абай көшелеріне жол негіздемесі төселіп, Рысқұлов пен Есіркенов көшелеріне асфальт жамылғысы салынды. Келісімшарт негізінде орта жөндеу жұмыстары толығымен аяқталып, ағымдағы жылы 21 шілдеде пайдалануға берілді.

Мердігер мекеме: «Алақөл жолдары» ЖШС,

Техникалық қадағалаушы: «Амаль» ЖШС

Жұмыс барысындағы мәселелер:

1. Достық ауылындағы Жансүгіров көшесінің көше жарық шамдарын ағымды жөндеу:

Жоба құны – 3,4 млн. теңге. Мердігер:ЖК «Ахмадиев». Жұмыстар 22 шілде мен 10 тамыз аралығында атқарылады.

2. Теректі ауылының сумен жабдықтау жүйесін қайта жаңғырту:

Жоба құны – 259 млн.теңге. Қажетті қаражат толықтай қарастырылған. Мердігер мекеме: «Алақөл Асыл құрылыс» ЖШС-гі.

Құрылыс жұмыстары басталды. Аяқталу мерзімі – 04.12.2024 жыл

3. Үшарал қаласындағы Абылайхан көшесін күрделі жөндеу:

Үшарал қаласының Абылайхан көшесіне күрделі жөндеу жұмыстарына бюджет есебінен 397 884,0 мың теңге қаражат қарастырылды. Мердігер: «Алақөл жолдары» ЖШС. Күрделі жөндеу жұмыстары 2023 жылдан бері өтпелі кезеңмен жұмыстар атқарылуда.

Бүгінгі күнде ескі асфальт жамылғысы алынып, жаңадан су өткізгіш құбырлар, жол негіздемесі, түнгі көше жарық шамдары орнату жұмыстары атқарылуда. Жұмыстарды толық аяқтау 2024 жылдың қыркүйек айының соңына дейін жоспарланған.

Мердігер мекеме: «Алақөл жолдары» ЖШС,

Техникалық қадағалаушы: «Кредо СК» ЖШС

Авторлық қадағалаушы: «ONT-NP» ЖШС

4. Қайнар ауылына спорт алаңы құрылысын салу:

Қайнар ауылына спорт алаңы құрылысына 17 444 000 теңге бөлінді. Қазіргі таңда «Алақөл Жарық» ЖШС-мен келісім шарт жасалды. Қажетті жұмыстар шілде-тамыз айларында атқарылады.

II. Округ әкімдерінің кездесуі бойынша.

Ауылдық округ әкімдері 2024 жылы I- жартыжылдықта 56 кездесу өткізген.

Кездесулер барысында іс-қимыл жоспарына енгізілген тапсырмалар саны – 45 (әлеуметтік мәселелер – 9, ауыл шаруашылығы – 21, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы – 11, басқа мәселелер бойынша – 4).

Іс-қимыл жоспарларына енгізілген 45 мәселенің орындалғаны – 45, орындалу барысында – 0.

В духе патриотизма

«Каждая нация в мире по-своему уникальна. Мы должны это правильно понимать. Уникальность нашей нации должна заключаться в успешности. Чтобы быть успешными, нам нужно совершать конкретные дела, а не следовать громким лозунгам, живя в плену иллюзий. Это должно быть ясно и понятно всем гражданам. У нас должен быть четкий ответ на вопрос: «Каким образом мы станем успешной страной?». Качества, присущие ответственному гражданину, необходимо укоренить в сознании подрастающего поколения», – отметил Глава государства К. Токаев.

Основу казахстанского патриотизма – равноправие всех граждан и общая ответственность за честь Родины.

Главная задача для всех нас заключается в формировании высокого патриотического сознания, чувства гордости за свое Отечество, воспитания готовности к выполнению гражданского долга и конституционных обязанностей по защите интересов Родины, чувства осмысленной гражданской солидарности, межэтнического и межличностного взаимопонимания.

Сам факт успешного утверждения нашей Республики как крупного евразийского государства является, бесспорно, свидетельством того, что за годы независимости патриотизм реализован на практике. Независимость и казахстанский патриотизм не разделимы и выступают в качестве базовой основы единства и общенациональной идеи.

Казахстанский патриотизм становится прочной основой межэтнического диалога и межконфессионального взаимодействия. Сегодня Казахстан представляет собой пример взаимоотношений, которые характеризуются взаимопониманием различных общественных этнических групп, представляя собой единый народ Казахстана. Именно народ Казахстана под руководством Президента К. Токаева выстраивает собственную модель общественного развития, модель межэтнической толерантности и общественного согласия.

В нашем районе действует этнокультурные центры, деятельность которых направлена на возрождения, развития, обогащения и взаимопроникновения культур братских народов – проявление реальной политики стабильности и согласия.

Это традиционная «Масленица» на которую собирается много зрителей со всего района, массовые народные праздники

«Зимушка – Зима». Новогодние представления, фольклорный праздник «Старый, старый Новый год», и многое другое

Различные фольклорные праздники, костюмированные представления на основе народных традиций, музыкальные постановки, круглые столы на темы: «Толерантность – гарант мира и согласия», праздник «Язык – душа народа» и многое другое ведутся в районе.

Но как ничто другое сплачивает нас совместная социально значимая деятельность, направленная на улучшение благополучия, решения актуальных проблем, касающихся всех слоев граждан.

Особое значение в формировании казахстанского патриотизма приобретает овладение государственным языком. Знание государственного языка становится не только фактором личной конкурентоспособности, но и принципом консолидации общества и патриотизма. В сфере языковой политики задача сфокусирована на вопросе развития языков, и в первую очередь государственного, который является объективным, конкретным выражением духовного и национального единства казахстанского общества.

Таким образом, казахстанский патриотизм, отражающий достижения молодого государства во всех сферах его деятельности, имеет все необходимые предпосылки, для того чтобы состояться в качестве самостоятельного и глубокого политического явления. В его создании призваны участвовать все казахстанское общество, все общественно – политические силы, заинтересованные в процветании и благополучии своей страны.

Ш. ИМАНАСОВА.

Ш. НУКЕБАЕВА.

Качества, присущие ответственному гражданину, необходимо укоренить в сознании подрастающего поколения

«Мы должны уделить особое внимание воспитанию подрастающего поколения, ориентировать его на достижение благих целей. В эпоху интернета это непростое дело. Нужно сказать открыто: сейчас дети и подростки, по сути, воспитываются социальными сетями. Если мы не будем направлять детей, показывать им правильный путь, это может стать крайне опасной тенденцией. Среди молодых людей есть и те, кто посредством интернета попали в сети радикальных религиозных течений. Плохие привычки молодежи – это прежде всего упущения старшего поколения. Мы должны всячески оберегать нашу молодежь от негативного влияния глобализации», – призвал Глава государства.

В своей жизни мы часто от взрослых слышим следующее выражение: «Сейчас другое время, в наше время все было не так», и зачастую это соответствует действительности. Слушая их рассказы о жите – бытье, замечаешь, что у них были более нравственные ценности, мораль, отношение к жизни, к представителям старшего поколения, да и ответственности было побольше.

Существовали темы, которые нельзя было не то, что обсуждать, но даже размышлять, а сколько всего было под запретом и это накладывало на людей свой отпечаток.

Отношение к работе требовало дисциплинированности, пунктуальности, честности, принципиальности. Работа была превыше всего. Человек, занимающийся должностными обязанностями, был предельно требователен, прежде всего, к себе, и другим.

Люди с особым уважением почитали взрослых, бабушек и дедушек, родителей, братьев и сестер. Уступая место в транспорте, общественном месте, выказывая почтение, умели выслушать, помочь, поддержать – это малая толика того, как люди относились друг к другу. А гостеприимство – это традиция, которая передается из поколения в поколение. Как же наши

родители умели встречать гостей. Это был целый ритуал. К сожалению, многие из наших потомков, не проявляют должного уважения к гостям, а в больших городах соседи по лестничной площадке не знают друг друга даже в лицо, хотя порой для нуждающегося достаточно теплого слова и внимания. Жизнь в городах меняет людей, они становятся черствыми и равнодушными к чужой жизни, бедам и проблемам.

Все это накладывает свой отпечаток на подрастающее поколение. Ведь для молодежи постсоветского пространства любовь к Отчизне, при необходимости ее защиты, обороны – имела великое значение, у них были идеалы, образцы для подражания, и они были готовы к решительным поступкам. К сожалению, наши потомки не грезят романтикой, приключениями и великие помыслы для них – это не источник существования.

Патриотизм – какое полное смысла, уважения, трепета к своей стране одухотворенное слово! Для нашего демократического государства оно имеет особое значение. С малых лет, закладывая в новое поколение фундамент почитания своей страны, мы надеемся и верим, что воспитываем хороших сыновей. Но школьной базы, а именно начальной военной подготовки не достаточно, необходимо взаимодействие воинских частей, легендарных личностей, внесших свой вклад в укрепление обороноспособности страны, примеров, военизированных игр, закалки, тренировок и постоянная работа над собой, направленная на духовный рост личности.

«Любовь к Родине – это не громкие лозунги и бравурные марши на больших собраниях. Патриотизм – это чувство, идущее глубоко из сердца. Патриотизм – это когда человек постоянно следит за чистотой и порядком в своем доме, дворе и городе, бережно относится к общественным пространствам, не мусорит и не плюется, где не попадая. К сожалению, на сегодняшний день наши сограждане безответственно относятся к окружающей среде, особенно в летний период,

засоряя парки. Это делают не инопланетяне, а наши же соотечественники», – добавил Глава государства.

По его оценке, человек, искренне любящий свою Родину, всячески оберегает природу своей страны и с трепетом относится к каждому цветку, каждому дереву, на деле показывая истинный патриотизм. По его оценке, человек, искренне любящий свою Родину, всячески оберегает природу своей страны и с трепетом относится к каждому цветку, каждому дереву, на деле показывая истинный патриотизм.

К. Токаев также указал на важность прививать молодежи навыки критического мышления.

«Со школьной скамьи должны прививаться такие важные сейчас навыки, как умение анализировать и усваивать информацию, правильно планировать время и распределять финансовые средства. Необходимо ограждать подрастающее поколение от различных азартных игр. Эта проблема поднималась членами Национального курултая, в том числе знаменитым спортсменом Исламом Байрамуковым, который ее хорошо обрисовал. Нужно постоянно объяснять детям, что в конечном счете «легкие деньги» не доведут до добра. Подлинного успеха можно добиться только честным трудом», – сказал К. Токаев.

При этом он еще раз поднял проблему наркотиков. Президент подчеркнул, что наркотики отравляют и физическое, и психологическое здоровье молодежи, и поэтому власти должны на корню пресечь производство и пути их распространения.

В противном случае, заявил К. Токаев, будущее нашей страны туманно.

Ведь дети – это основа нашего большого будущего, оплот государства, страны. И уже сегодня строя свою жизнь, совершая трудовые подвиги, основываясь ежегодными Посланиями Главы государства К. Токаева, нам необходимо выстроить в подрастающих детях – крепость и тыл, поддержку и понимание. Путем согласия, взаимодействия и взаимовыручки мы построим великое будущее и единую нацию.

жобаны дайындап шыққан депутаттарға, атсалысқан қоғам белсенділеріне, сырттан жанкүйер болған отандастарымызға да алғыс білдіре кетті. Оның айтуынша, кейбір нормалар әлі күнге дейін мүдделі топтардың сынына ұшырап отырған көрінеді. Алайда жеке компаниялардың табысы мен ұлттың келешегі, ертеңгі тағдырымыз таразыға салынғанда Парламент пен Үкімет халықтың үніне басымдық берді.

Заңның негізгі новеллалары

Ойын бизнесі мен лотерея қызметін реттейтін заңның негізгі

бұзатындар жұмыстан шығарылады. Тыйымның орындалуын мемлекеттік органдардың кадр қызметі, Антикор және Мемлекеттік қызмет істері агенттігі қадағалайды. Қазіргі уақытта осы норманы заңға тәуелді актілер деңгейінде іске асыру тетігі бойынша жұмыс жүргізіліп жатыр, – дейді М.Төлебаев.

Оның айтуынша, жоғарыда аталған үш новелланың жағымды тұстары букмекерлік кеңселер мен казинолардың клиенттері арасында отандастарымыздың санын айтарлықтай қысқартуға

мекемелерде сатылмайды.

Кешенді жоспардың көздегені не?

Жаңа заңды басшылыққа алған Үкімет жуырда 2026 жылға дейін лудоманиямен күресетін кешенді жоспар бекітті. Жоспар Заң нормаларымен үндестірілген және профилактикалық іс-шараларды жүргізуге бағытталып отыр. Оны іске асыру қорытындысы бойынша букмекерлік кеңселер мен ойынханалардың белсенді клиенттерінің санын 42%-ға төмендету, тегін оңалтудан өтетін лудоман са-

Лудомания: Қауіпнен жіңізелі күрес толастырмайды

Күні кеше қабылданған ойын бизнесі мен лотерея қызметін реттеуге қатысты заң негізінен елдегі қамысқа тиген өрттей қаулаған лудомания мәселесін шешуге бағытталған. Бұл кейінгі жылдары нағыз әлеуметтік, қоғамдық кеселге айналып кетті. Бүгінде осы дерттен арыла алмай, букмекерлік кеңселерді күндіз-түні төңіректен жүргендердің көбі көрсеқызарлықпен ғана емес, қажеттіліктен де ойынхананың есігін ашып көрген. Ал оңай олжаның арты опық жегізетіні көбінің қаперіне кіріп-шықпаған.

Ел күткен түзетулер

Лудомания шекара сызығына, қауіпті қорғанысқа қолданылатын тікенек сым секілді. Бір ілінсең шыға алмай, тартқан сайын шырматыла бересің. Ал мұны құмарпаздықтың құрығына түсіп, көзі байланғандар кеш түсініп жатады. Бұл кеселдің асқынып, елдің есін шығара бастағаны соншалық, Мемлекет басшысы лудоманияның арты жақсылыққа апармайтынын, ойынқұмарлықтың ойыныңды осылдырып жіберетінін үнемі айтып жүретін жағдайға жеттік. Арыға бармай-ақ қояйық, былтыр күзде Қауіпсіздік кеңесінің отырысында, биылдың өзінде Атыраудағы Ұлттық құрылтайда, Қазақстан халқы Ассамблеясының XXXIII сессиясында, республикалық «Ардагерлер ұйымы» Орталық кеңесі төрағасының орынбасары Өмірзақ Озғанбаевты қабылдағанда, мәдениет және өнер қызметкерлерін марапаттау рәсімінде, өткен айдағы БАҚ саласы қызметкерлерін марапаттау рәсімінде осы лудоманиямен қоғам болып күресу керегін ерекше атап өтті. Әсіресе БАҚ саласы қызметкерлерімен кездескенде кеңірек тоқталды. Өйткені бұл дертті өршітетін де, оған қарсы күресте алғы шепте жүретін де БАҚ екені даусыз.

«Интернет дамыған сайын лудомания проблемасы ушыға түсті және нағыз әлеуметтік індетке айнала бастады. Бұл ұлтымыздың болашағына қатер төндіреді. Сондықтан Мемлекет басшысы ретінде мен осы қауіпті құбылыспен күресу үшін бірқатар пәрменді шара қабылдадым. Былтыр күзде осы мәселе бойынша Қауіпсіздік кеңесінің арнайы отырысы өтті. Жуырда менің тапсырмаммен Үкімет Заңсыз ойын бизнесі мен лудоманияға қарсы іс-қимыл жөніндегі кешенді жоспарды бекітті. Сонымен қатар тиісті

заң жобасын тез арада қабылдау жөнінде бұған дейін бірнеше рет айтқан едім. Аталған заңның күшіне енуі азаматтарымызды, ең алдымен, өскелең ұрпақты осы зиянды әлеуметтік дерттен сақтауға мүмкіндік беретініне сенімдімін», деген болатын Мемлекет басшысы БАҚ өкілдері алдында.

Мәжіліс қабылдаған заңды көп ұзамай Сенат та мақұлдап, Ақордаға жолдаған. Осылайша, Президент қол қойған ойын бизнесі мен лотерея қызметін реттеуге тиіс заң 8 кодекс пен 14 заңның нормаларын қозғайтын 150 түзетуді қамтыды. Бұл еліміз тарихында бұрын-соңды болмаған нор-мативтік түзету болып отыр. Өйткені бұл заң қабылданғалы 17 жыл өтсе де, оған мұндай ауқымды өзгерістер енгізілмеді.

Туризм және спорт вице-министрі Мирас Төлебаевтың айтуынша, заң халықтың сауаттылығын арттыру, жарнаманы шектеу, сапалы медициналық көмек көрсету, мемлекеттік бақылауды күшейту арқылы лудомания проблемасын шешуге бағытталған. Құжатты әзірлеу барысында Президенттің Қауіпсіздік кеңесінде және Ұлттық құрылтайда берген тапсырмалары түгелдей ескерілген.

– Заңды әзірлеу үдерісінде барлық мүдделі тараптар қатысты, қажетті қорытындылар алынды, 18 норма бойынша реттеушілік әсерге талдау жүргізілді, ашық қоғамдық талқылаулар өткізілді. Заңды даярлау барысында қарсылық пен лоббизмге де тап болдық. Алайда халықтың қолдауы жұмысқа демеу берді. Бұл ретте 50 мың қол жинаған петицияның маңыздылығын да атап өтемін. Ынтымақтастықтың нәтижесінде қоғамның көңілінен шығатын тарихи Заң жарық көрді, – деп ағынан жарылды вице-министр М.Төлебаев.

Осы ретте ведомство өкілі Министрлік атынан 1,5 жыл бойы

новеллала-рына тоқталсақ. Ең бастысы, лотерея терминалдары мен тираждық электрондық лотереяларға тыйым салынып отыр. Құмар ойындар мен бәс тігудің жарнамасына шектеу қойылды, SMS-хабарламалар арқылы да шектеу көзделген. Букмекерлерді жарнамалауға, оның ішінде көлік құралдарына жарнама жабыстыруға да қатаң тыйым салынды. Тек букмекерлік кеңселер, спорт ғимараттары мен спортшылардың жабдықтарына ғана жарнама орналастыруға рұқсат етілді.

Мирас Төлебаевтың айтуынша, осыған ұқсас норма интернет-ресурстарды қоса алғанда, бұқаралық ақпарат құралдарына да қатысы бар. Сонымен қатар бұдан былай букмекерлік кеңселердің жарнамасы бар SMS-хабарламалар жіберілмейді.

– Біріншіден, бүгінде мұндай хабарламалар абоненттің келісімінсіз келеді. Екіншіден, хабарламалар, визуалды жарнама заңды түрде құмар ойындарға қатыса алмайтын 21 жасқа толмаған азаматтарға бағытталған. Ал заң бұзушылар үшін әкімшілік жауапкершілік қарастырылған. Сондай-ақ борышкерлердің бірыңғай тізіміне енгізілген адамдарды құмар ойындарға жіберуге және олардың бәс тігуіне тыйым салынады. Мерзімі өткен қа-рыздары бар азаматтар құмар ойындарға ақша жұмсамау керек, – деген министрдің орынбасары ел аумағында шамамен 3,5 млн борышкер бар екенін атап өтті.

Сонымен қатар бұл норма бәс тігу арқылы қарыздарын жапқысы келетін азаматтарды да қауіптен қорғайды. Борышкерлерді, 21 жасқа толмаған және құмар ойындарға қатысуын өз бетінше шектеген адамдарды ойынға жібергені үшін әкімшілік жауапкершілік енгізіледі.

– Жеке тұлғаларды құмар ойындарға және бәс тігуге қатысудан өз бетінше шектеудің ең ұзақ мерзімі 10 жылға дейін ұзартылды. Тізімде 150 мыңнан астам адам бар. Мемлекеттік және әскери қызметшілерге құмар ойындарға қатысуға тыйым салынған. Заңда құмар ойындарға қатысу мен бәс тігу сыбайлас жемқорлыққа қарсы шектеу ретінде қарастырылады. Заңды

тиіс. Нормалардың шетелдіктерге қатысы жоқ. Бұл – шамамен 4 млн адам. Оның 3,5 миллионы борышкер болса, одан кейінгі 150 мың адам – құмар ойындарға қатысуын өз бетінше шектегендер, қалған 90 мыңы – мемлекеттік қызметші. Сондай-ақ әскери және құқық қорғау саласының қызметкерлері де аз емес.

М.Төлебаев лудомандарды диспансерлік есепке қоймай емдеудің жаңа тәртібі енгізіліп жатқанын да айтып берді. Денсаулық сақтау министрлігінің мәліметі бойынша, ресми есепте барлығы 19 лудоман бар екен.

Жеті басты айдаһар Сондай-ақ ойын бизнесін заңсыз ұйымдастырушыларға ақша жіберуге тыйым салынады. Елімізде онлайн-ойынханаларға тыйым салынған және букмекерлік қызмет үшін лицензия қажет. Өкінішке қарай, бұл мәселенің толыққанды шешімі болмай тұр. Интернет-ойынханалар біз тұрмақ, заңы қатал, ғаламдық желінің цензурасы бар елдерде де өркен жайып тұр. Мұндағы бар қолдан келетіні тыйым салынған интернет-ресурстарды бұғаттау ғана. Алайда жеті басты айдаһар іспетті сайттардың бірін жапсаң, олар екіншісін ашып алудан жалығар емес. Былтыр мемлекеттік органдар Кибербақылау ақпараттық жүйесі арқылы 4 мыңнан астам заңсыз ойынхана мен букмекерлік сайттарға кіруге тыйым салған. Сондықтан сайттарға төленетін барлық төлемді бұғаттау да көзделіп отыр.

Бұдан бөлек, ведомство өкілі азаматтардан шетелдік интернет-ойынханаларға және заңсыз букмекерлік сайттарға кірмеу керегін де ескертті. Осы ойын бизнесін заңды ұйымдастырушылардың тізімі Министрліктің сайтында және Е-лицензиялау порталында орналастырылған.

Заңмен лотерея терминалдары мен электронды лотереяларға (лото клубтары) тыйым салынып отыр. Лотерея операторының электрондық өнімдері оның ресми интернет-ресурсында және мобильді қосымшасында ғана қолжетімді болмақ. Классикалық лотерея тұрғын үйлерде, мәдениет, білім беру және денсаулық сақтау ұйымдарында, сондай-ақ діни

нын 500-ге дейін жеткізу, жыл сайын кемінде

7 мың интернет-ойынхана мен букмекерлік сайттарды бұғаттау көзделген.

– Құжатта 4 блокке бөлінген 28 іс-шара қарастырылған. Әр блоктің өз мақсатты аудиториясы бар. Бірінші бөлім құмар ойындарды бұған дейін ойнамаған азаматтарға арналған. Екінші бөлім тәуекел тобын анықтауға және олармен жұмыс істеуге бағытталған. Үшінші блок лудомандарға көмек көрсетуді көздейді. Жоспар аясында лудоманияның алдын алу бойынша әдістемелік ұсынымдар әзірлеу жұмыстары жүргізіліп жатыр, – деді Туризм және спорт вице-министрі М.Төлебаев.

Соңғы ақпаратқа сүйенсек, бүгінде елімізде 6 ойынхана, 3 ойын автоматтары залы және 8 букмекерлік кеңсе бар екен. Оларда 5 мыңға жуық адам жұмыс істеп, нәпақасын тауып жүр. Өткен жылы Министрліктің талабымен сот шешімдері негізінде заңнаманы бұзған 14 букмекерлік кеңсе, тотализатор және 1 ойын автоматтары залының қызметі тоқтатылыпты. Ал осы жылдың бірінші жартыжылдығында Қонаев қаласында 4 букмекерлік кеңсе мен 2 ойын автоматтары залына жоспардан тыс және жоспарлы тексеріс, сондай-ақ лотерея операторына жоспардан тыс тексеру жүргізіліпті.

Елімізде алғаш рет әлеуметтік желілерде заңсыз лотереяларға қарсы күрес жұмыстары да басталып кетті. Ол үшін 400 мыңнан 3,7 млн теңгеге дейін айыппұл қарастырылған. Қазірдің өзінде 16 азамат жалпы сомасы 7 млн теңгеге жуық әкімшілік жауапкершілікке тартылған. Соттың қарауына құқық бұзушылық туралы 30 хаттама жіберілген. Енді әлеуметтік желілердегі заңсыз ұтыс ойындарын ұйымдастырғаны үшін тиісті материалдары жиналып жатқан 35 фактінің «кейіпкерлері» жауапқа тартылудың кезегін күтіп тұр.

Жасұлан СЕЙІЛХАНОВ,
журналист.

«А что мы летом пьем?!» - «Все то, что привезем!»

Примерно так звучит летом диалог коммерсанта – продавца прохладительных напитков и покупателя, измученного жарой и, следовательно, жаждой. А то: уже месяц в районе днем столбик термометра не опускается ниже +35 градусов (и это в тени!). Жители 16000-ного города Ушарал и десятки тысяч отдыхающих на побережье озера Алаколь буквально «сметают» тысячи декалитров минералки, разнообразного лимонада, швепсов, соков, энергетических напитков и т.д. А выбор таков, что глаза, как говорится, «разбегаются». И по цвету напитков (куда там радуге), и по таре (от скромных 220-граммовых бутылочек до двухлитровых баллонов с «Фантой» или «Колой»), да и по вкусовым качествам.

Об этом и хочется поговорить: что мы пьем, почему и откуда «оно» привезено. Вопрос первый – почему полторалитровая пластиковая бутылка лимонада привезенная в наш город из Павлодара и Шымкента (1200 км.), Алматы (600 км.), Талдыкоргана или Семей (285 км.) стоят одинаково? В чем маркетинговый секрет предпринимателей, ведь затраты на доставку разнятся и очень серьезно. А в убыток себе никто работать не будет. Может их попросту разливают в каком-то подвале, на «коленке», да лепят различные этикетки фирм-

производителей?! Не заботясь ни о качестве, ни о здоровье простых людей.

Отсюда вытекает второй вопрос: где ГОСТ, требования которого должны все строго соблюдать? Где контролирующие органы, которые обязаны за этим следить? Вы прочтите, что написано на любой этикетке – просто ужас. Честнее всех, производители из Семей. Они не заморачиваются сами, и не заморачивают нас, покупателей. Вся информация о «продукте» умещается в пару строк: вода питьевая, ароматизаторы, консерванты и .. все! Как говорится, просто и по-

нятно.

Чтобы прочесть, а главное понять, что хотел сказать вам другой производитель, придется обложиться справочниками и напярять извилины мозга. Оказывается, вода у него не просто питьевая, а очищенная и умягченная (допускаю) и даже исправленная! Это как? Я лично знаю из школьной программы три агрегатных состояния воды: жидкая, твердая (лед) и газообразная (пар). С формулой H₂O. Правда, есть еще тяжелая вода – дейтерий и тритий. Но, это уже ядерная физика. Атомная и водородная бомбы и попасть к нам в бутылку с лимонадом они не могут. Но, согласитесь, «замануха» - вода исправленная.

А вот с консервантами, стабилизаторами и красителями группы Е, щедро разбросанными по каждой этикетке, сможет разобраться лишь квалифицированный химик. А так, пиши, что на душу легло. Вот и получаем мы напиток «Павлодарский тархун», содержащий краситель ...

«Зеленое яблоко». А что, сойдет, кто будет читать и вникать, пипл хаваает!

А вот этот мой посыл не только к надзорным органам, но и правоохранительным. Лимонад «happy!» манго энд маракуйя (так на этикетке, слово в слово), изготовитель АО «GALANZ bottlers» город Алматы. Он откровенно информирует: «Содержит краситель, который может оказывать отрицательное (выделено мною) влияние на активность и внимание детей». Травитесь на здоровье?! Если ребенку станет плохо, мол, претензии не к нам – мы предупреждали. Скажите, такое было бы возможно в советское время? Когда ГОСТ был один, а вкус лимонада был одинаков и в Алматы, и в Талдыкоргане, и в Ушарале, где работал примитивный лимонадный цех, но выпускал он вкуснейший лимонад в стеклянных бутылках. Действительно, настоящий вкус детства, о чем старательно пишут нынешние производители «химии». А как вам такой маркетинговый

лейбл- «Настоящий Буратино». Значит, кто-то выпускает «Настоящий Буратино» или же «Левый Буратино»?!

И напоследок – энергетики. Их множество, вкус –разный, содержимое, примерно, одинаковое. Производители честно предупреждают, что нельзя: выпивать более банки 0,45 л. в сутки, детям до 18 лет, беременным и т.д. Но вот вновь цена и география настораживают. На витрине три банки энергетика по 420 тенге: из Алматы, Шымкента и ... Кабардино – Балкарии (Россия)! Причем на последней маркировка только на русском и узбекском языках. Так как импортером является Узбекистан. Как сей продукт попал за 3500 километров в Ушарал, при этом минимум два раза пересек государственные границы трех государств и остался конкурентноспособным по цене с казахстанскими энергетиками. Для меня – загадка. А для вас?

В. ВОРОБЬЕВ.

«Зеленая» жатва

В полном разгаре сенокосная страда в Алаколе

В самом разгаре сенокосная страда в долине Алаколя и на альпийских лугах Уйгентасского региона. И то сказать, конец июля, по народному «макушка лета». До начала уборки зерновых колосовых сенокосные бригады КХ, ТОО и СПК стремятся накопить как можно больше прессованного сена, заложить в траншеи сенаж. Сегодня на лугах работают почти 200 сенокосных агрегатов: собственно сенокосилок, граблей, рулонных пресс-подборщиков, стогометателей; на перевозке рулонов сена - десятки автомашин и тракторов с тележками.

Учитывая растущее с каждым годом поголовье всех видов скота, строительство новых откормочных площадок аграрии района намерены заготовить на предстоящую зимовку скота 327000 тонн грубых и сочных кормов. В том числе 185300 тонн сена, 21300 тонн сенажа и силоса. Не считая соломы, особенно питательной из ячменя.

По словам руководителя районного отдела сельского хозяйства и земельных отношений Манатбека Рысбекова на 26 июля, к местам хранения и на отгонные участки уже доставлено чуть более 200000 тонн грубых кормов или 62,5 процентов к годовому прогнозу. Показатель достаточно высокий, учитывая засушливую погоду, «скачущие» цены на ГСМ. Как и в минувшем

году на «отлично» работают с зари и до зари кормодобывчики коммандитного товарищества «Жазылбеков и К.», ТОО «Алаколь-Агро», СПК «Токжайляу», крестьянского хозяйства «Беков» и ИП «Айманбетов». Именно на них и приходится «львиная» доля припасенного в районе сенажа и сена.

В эти дни завершает закладку сенажа коллектив СПК «Токжайляу», которым многие годы руководит кавалер ордена «Кұрмет», Почетный гражданин Алакольского района Алексей Яковлевич Бабичев. В работе кормоуборочный комбайн «Полесье» (опытный механизатор Данияр Калдырбаев), на перевозке два «КамАЗа» (лучший Алексей Солдухин). В сенажные траншеи

здесь уложено уже 2573 тонны зеленого корма из эспарцета и люцерны, а планировали всего 2000 тонн. Кроме того хозяйство начало закладку силоса из суданской травы. Интенсивно идет косовица трав на естественных сенокосах. В рулоны закатано

более 200 тонн душистого сена. Так, что к началу зимовки токжайлаусцы хотят иметь не менее 6000 – 6500 тонн грубых и сочных кормов, плюс солома с посевов пивоваренного ячменя. С запасом, ведь поголовье овец, КРС и лошадей в СПК самое крупное в районе.

Погода нынче весной не баловала крестьян Алаколя обильными дождями. Наоборот, ощущается засуха, особенно на равнине и в полупустынной зоне. Но четкая организация работ, наличие достаточного количества ГСМ и сенокосной техники, в том числе и новой, позволили организовать в крупных, средних и мелких хозяйствах бесперебой-

ную работу «зеленого» конвейера. И в предстоящую зимовку район, как видим, намерен войти с достаточным количеством всех видов кормов, включая и фуражное зерно. Так, что сенокосная страда продолжается.

В. ВАСИН.

Ұрпақ тәрбиесі – қоғам парызы

Қазір қоғамды алаңдатып отырған өзекті мәселе – ұрпақ яки бала тәрбиесі. Бұған ел ертеңін ойлаған әрбір азамат бейжай қарамайды. Президент Қасым-Жомарт Тоқаев әрдайым ұрпақ тәрбиесіне жауапты болуды жүйелі ескертіп-ақ жүр. Мұны Ұлттық құрылтай мінберінен де айтты. Бір сөзінде: «Өскелең ұрпақтың тәрбиесі – өте маңызды мәселе. Ашығын айтсақ, қазір жас ұрпақ әлеуметтік желі арқылы тәрбие алып жатыр.

Баланы дұрыс бағытқа бұрып, жол көрсетіп отырмасақ, бұл – өте қауіпті үрдіс», деген-ді. Осы жағынан келгенде, бар салмақ ата-анаға түседі. Өйткені бала тәрбиені алдымен отбасында алады. Отбасында не көрді, не түйді – соны бойына сіңіреді. Бұл ретте сан ғасыр жалғасып келе жатқан ұлттық тәрбиеміздің рөлі зор. Елдік тәрбиенің қайнарына қанып өскен өреннің танымы да терең. Әсіресе қазақ отбасында ата-әже, әке-шеше, бауыр деген ұғымдардың орны бөлек. Қоғам, уақыт өзгерді дегенімен, ұлттық тәрбиеден ажырамаған жөн. Бұған өз ұлтының дәстүрі мен болмысын сақтаған әлем елдерінен көп мысал келтіре аламыз. Сонымен қатар Президенттің «Адал адам» тұжырымдамасы да хакім Абайдың «Толық адам» ілімімен үндеседі. Осы ретте біз бүгін қазіргі жас ұрпақты адалдыққа, тазалыққа, еңбексүйгіштікке қалай тәрбиелейміз, сондай-ақ қоғамдағы ысырапшылдық секілді келеңсіз көріністерді қалай тоқтатамыз деген мақсатпен дөңгелек үстел мәжілісін ұйымдастырып, оған елімізге танымал тұлғалар – тарих ғылымдарының докторы, профессор Әділ Ахметов, ардагер-журналист Сайраш Әбішқызы, мемлекет және қоғам қайраткері Жәнібек Кәрібжанов, Қазақстанның Еңбек Ері Сайран Бұқанов, қоғам қайраткері Шалатай Мырзахметов секілді азаматтарды шақырдық.

– Ата-ананың бала тәрбиесіндегі рөлі ерекше. Сондықтан әңгімені осыдан бастасақ.

Әмірзақ Озғанбай:

– Шын мәнінде, бала тәрбиесінде ата-ананың рөлі зор. Мен бұған қатысты сөзімді Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Әке туралы ой-толғау» атты кітабынан бастағым келіп отыр. Бұл еңбекті автордың ата-ана рухын аялаған перзенттік парызы, жып-жылы қошеметі десе болар. Кітаптың өне бойынан байқалатыны: әке Кемел ұл-қызын жеке үлгісімен тәрбиелеген. Соғыстан ауыр жараланып келсе де, қиналғанын білдірмеген. Тіпті демалысқа Алматыдан ұзап та бармаған. Қолы қалт етсе, кітап жазған. Қасым секілді майданда шейіт кеткен ағасының бауырмалдығы мен білімге деген талабын, кеңестік ауыр жылдардағы өз

әкесінің, анасының, бөпе қарындасының басындағы трагедияны баяндаған. Қарапайымдық пен тазалық – әке Кемел мен ана Тұрардың үлкен мектебі деп ойлаймын.

Талай жауапты қызмет атқарып келе жатқан Қасым-Жомарт Кемелұлы барлық бастамасында еліміздің өткенін, бүгінін, ертеңін салмақтап әрекет ететіні анық. Міне, осындай жауапты жұмыстың арқауы – ұрпақ сабақтастығы.

Ұлттық құрылтай мінберінен ұрпақ тәрбиесінің айтылуы – көкейкесті дабыл. Сондықтан бұл елдік істе қоғам өз жауапкершілігін терең түсінуі керек.

Әділ Ахметов:

– «Ұяда не көрсе, ұшқанда соны іледі» деген мәтел тегін айтылмаған. Ата-ананың бала тәрбиесіндегі рөлі осы сөзбен нақышталып тұр. Үйде ауызбірлік болмаса, ата-ананың бір-біріне деген қарым-қатынасы дұрыс орнамаса, ұрыс-керіс орын алса, тәрбие құлдырайды. Балалар көргенін қайталайды. «Сен мықты бол, тәрбиелі бол» деген құрғақ ақылдан ештеңе шықпайды. Ең алдымен ата-ананың өзі тәрбиелі болуы керек. Әкесі темекі тартып, шешесі арақ ішсе, оларды көрген бала қандай болып шығады? Кейін қайталамай қоймайды. Отбасындағы баланың жетілуі ата-ана тәрбиесіне тікелей байланысты. «Адалдық туа біткен қасиет емес, бірте-бірте жүре қалыптасады» деп жүр. Мен бұған келіспеймін. «Текіден текті туады, тектілік тұқым қуады» деген қазақтың керемет мақалы бар. Атадан балаға қанмен беріледі. Ортаның да үлкен ықпалы бар. Жақсы ортада тәрбиеленген бала текті болып өседі. Бірақ генетикалық тұрғыдан қарағанда, тектілік – тұқым қуалайтын қасиет. Сондықтан текті отбасында тәрбиеленген баланың өзі де текті. Осыған қатты мән беру керек. «Әке көрген оқ жонар, шеше көрген тон пішер» дейді. Жоғарыдағы сөзімнің түйіні осы-ақ. Демек, мектепте бала тәрбиесіне қатысты мақал-мәтелдерді жаттатып, санасына сіңіру керек. Сонда үлкен азамат болып қалыптасуына септігін тигізеді. Салт-дәстүріміздегі адами құндылықтарымыз біздің мақалдарымызда түйюлі тұр. Осы жағына қатты мән берген жөн. Сен былай бол дегеннен гөрі, сынып сағаты мен тәрбие сағатында әлгіндей мақал-мәтелдерді жаттатып, мән-мағынасын ашып берсе, нұр үстіне нұр. Мақал-мәтелдерді түйсініп өссе, текті болады. Өйткені ол ұлттың тәрбиесі. Атадан келе жатқан жол. «Анасын көріп қызын ал, аяғын көріп асын іш» дейді. Анасы нашардың қызын алма деп тұр. Ар жағында тыйымдар тұр. «Әке тұрып ұл сөйлегеннен без, Шеше тұрып қыз сөйлегеннен без» деген де мақал бар. Өмірлік тәжірибесі мол үлкендер тұрғанда, тілім бар екен деп алды-артын ойламай жастар сөйлеген

қайбір жақсы? Киелі кітаптарда да көп мысал бар. Ненің күнә, ненің күнә еместігі Құранда түзулі тұр. Менің ғылыми жұмысым тиымдармен байланысты болған соң айтып отырмын мұны. «Әй дейтін ажасы, қой дейтін қожасы болмаса», бала бетімен кетуі ғажап емес. Дұрыс жолға салатын – ата-ана.

Сайраш Әбішқызы:

– Ата-ана – баланың алғашқы мектебі. Олардың өмір салтынан санаға сіңіп, бойға дарыған адамшылық қасиет жас өркенді жақсылыққа жетелейді. «Отбасы – шағын мемлекет» деген сөз бар. Әр шаңырақтың отағасы мен отанасы өсірген ұл-қыз есейіп, жеке-жеке отау тігіп, әулет болғаны – шағын мемлекет емес пе? Ол – ұрпақ сабақтастығының алтын бесігі. Қазіргі уақытта отбасы институтын дамыту мәселесі мемлекеттік деңгейге көтерілгені – аса құптарлық, қуанарлық бағдар. Бұл орайда отбасынан, білім мен тәрбие бастауынан нәр алған қаракөздеріміздің азаматтық қалыптасуы өткелі іспетті мектептің де атқарар міндеті, көтеретін жүгі аса жауапты. Отбасы мен мектеп ынтымақтастығының осал буынға айналғаны қоғамды алаңдатып отырғаны – орынды. Жас ұрпаққа сапалы білім мен тәрбие беру ісі – отбасы мен мектептің қоғам алдындағы ортақ міндеті. Басқасын айтпағанда, өте нәзік сезімталдықты, биік адамгершілікті, жоғары білімділікті қажет ететін жасөспірім қыздар мен ұлдар тәрбиесінің жауаптылығын көтеру – ең әуелі отбасының, одан кейін мектеп мұғалімінің бірлесіп отырып атқаратын киелі парызы. Мұндай ынтымақтастық жиі естіліп қалатын ата-ананың мектепке, мектептің ата-анаға көңілі толмайтын әртүрлі әңгіменің де жолын кесе алады.

Жәнібек Кәрібжанов:

– Бала тәрбиесіндегі басты тұлға – ата-ана. Сондықтан бала санасына адалдық, мейірімділік, қайырымдылық, инабаттылық, әдептілік және елі мен жерін сүю секілді жақсы қасиеттерді сіңіру – әке-шешеден қалыптасады. Өйткені бала көргенін істейді. Ата-ана ұлы мен қызына ештеңе айтпаса да, мінезі, сөзі, қала берді, жүріс-тұрысы қандай, соның бәрін сіңіріп алады. «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілесің» деген нақыл содан шыққан секілді. Қазір біздің жасымыздағыларды бала тәрбиесі қатты толғандырады. Өз балаларымыз есейіп кеткенімен немерелеріміздің келешегіне алаңдаймыз. Бүгінде балаға ата-анадан бөлек, оған өзі өмір сүріп отырған қоғамы, білім алатын мектебі, араласатын ортасы да әсер етеді. Одан кейін смартфонның да ықпалы күшті. Қысқасы, қазір баланың тәрбиесіне, оның азамат болып қалыптасуына әсер тиетін жақсы да, жағымсыз да дүние көп. Дегенмен, ата-ана бала тәрбиесіне басты жауапты. Егер ол кішкентай күнінен баласына обал-сауапты, адалдықты, тазалықты,

«үлкенге – құрмет, кішіге – ізет» көрсету секілді қасиетті ұғындырып өсірсе, ол бала жақсы адам болып қалыптасады. Қанша дегенмен, бала есейіп кетсе де, оның ата-анадан алған тәрбиесіндегі қателігін қоғамдық тәрбиеде түзету қиын. Сондықтан бала тәрбиесінің негізі ата-анадан қалыптасады. Арқалы ақын Ғафу Қайырбеков «Ана туралы жыр» атты өлеңінде «Есейіп кетсем де, мен саған сәбимін» деген жолдар бар. Кез келген бала ержетіп, қанша жасқа толса да, ата-анасына сәби көрінеді. Бұл – өте терең ой. Шын мәнінде, адам қанша жасқа толса да, әу бастан әке-шешесінен алған тәрбиеден, өнегеден алысқа ұзамайды. Осы тәрбие адамның мінез-құлқын қалыптастырып қана қоймай, ол атқарған кез келген істің негізі болады.

Шалатай Мырзахметов:

– Барлық ата-ана ұл-қызының ақылды, өжет, парасатты болып өсуін қалайды. Қазақта «біреудің ала жібін аттама», «ұят, обал болады» деген тағылымды сөздер бар. Осы ұғымдарды балаға жасынан сіңіру керек. Сонда жас ұрпақтың бойына қазақы рух сіңіп өседі. Әлі есімде, жасым 13-ке толып, бірінші мүшелді еңсергенімде, әкем жанына отырғызып: «Балам, сен енді ер жеттің, он үш жас отау иесі» деп жайлап, аптасына немесе екі аптада бір рет құлағыма тәрбиелік сөзді құя бастады. Сұрақ қойып, ой-өрісімді дамытуға ықпал етті. Сонда әкем айтатын: «Балам, жаман адам болмайды, өсе келе тәрбиесіне байланысты жаман атанады. Ертең өскенде қызметің көтеріліп, басшылық қызметке келіп жатсаң, қарамағыңдағы адамдарға қамқор бол. Олардың да бала-шағасы бар, соларды ойла» дейтін. Мұны айтып отырған себебім, әрбір ата-ана осылай ұл-қызымен ашық сөйлесіп, тәрбиелесе, бұл ертең олардың өмірлік ұстанымы, кредосы болады. Жоғары оқу орнын бітіргеннен кейін жолдамамен Ақтөбе облысы Байғанин ауданында жаңадан құрылған Абай кеңшарына бардым. Құрылыс шебері болып қызметке араластым. 3-4 айдан кейін директор мені шарауашылық құрылысының жетекшісі етіп тағайындады. Құрылыста басшылық қызметте 13 жыл, аудандық атқару комитетінде 11 жыл істедім. 24 жыл ауданда басшылық қызмет істеп жүргенде бірде-бір адамды жұмыстан шығармауға тырыстым. Әсіресе құрылыста ашуға мініп, кейде бір жұмысшыларды салғырттығы үшін жұмыстан босатындар деп тапсырма бергенде де, түнімен ойланып, оның да бала-шағасы бар ғой деп райымнан қайтып, таңертең шалғайдағы басқа құрылыс нысанына жіберетінмін. Бір сөзбен айтқанда, ата-ананың бала тәрбиесіндегі рөлі өте жоғары.

– Ал ұлттық тәрбиенің бала тәрбиесіндегі орны туралы не айтасыздар?

Сайраш Әбішқызы:

– Ұлттық тәрбие деген – баламен қазақша сөйлесу ғана емес. Ата-аналар қазақтың тілі арқылы оның діліне тереңдеуі қажет. Сонда мұхиттың тереңінен маржан сүзгендей ұлт бойындағы асыл қазыналар ақтарыла береді. Қазақша сөйлеумен қатар, қазақша ойлау керек, қазақша өмір сүру керек. Бабамыздың бай дәстүрі – бәйтеректің тамырындай. Біз бүгінгі адалдық пен еңбекке бағытталған мемлекеттік саясат дәстүрімізді де реттейді деп сенеміз.

Әділ Ахметов:

– Отыз жыл Сингапур үкіметін басқарған Ли Куан Ю дейтін тұлғаның сөзі бар. Ол «мемлекеттің ұлылығын тек жер көлемі айқындай алмайды. Ұлылықты жұдырықтай жұмылған халықтың жігері мен бірлігі, табандылығы мен тәртібі және сол мемлекетті құтты мекенге айналдырған ұлтжанды көшбасшылардың сапасы сомдайды» дейді. Тереңірек үңілгенде, тек көшбасшыға қатысты айтпайды. Қай халықтың ішінде зиялы қауым көбірек болса, сол мемлекеттің келешегі зор. Зиялы қауымның сапасына байланысты. Мәселен, көрші өзбек ағайындарда ақсақалдық институт жақсы дамыған. Ауылдық жерлерде тентектерді ақсақалдар тыйып ұстайды. Сол сияқты, ұлттық дәстүр сақталса, бәрі түгенделеді.

Шалатай Мырзахметов:

– Жалпы, әр этнос өкілі өзінің ұлтын жоғары санайды. Шамасы ұлттық рух пен сана сонымен де биіктесе керек. Марқұм әкем «Өнер алды – қызыл тіл» деп, сосын Абай атамның «Адамның мінезін түзеуге болмайды деген кісінің тілін кесер едім» деген сөзін жиі айтатын. Содан кейін әкемнің «Қазақ – сөзге тоқтаған халық. Бірауыз сөзбен-ақ елдің, жердің тағдырын шешкен» деген сөздері де есімде қалды. «Сондықтан, балам, сөйлегенде абайла. Өйткені айтылған сөз – атылған оқ. Сөз айтылғанша сен оның егесісің, айтылған соң егесі болмайсың. Ол сөз енді елге тарайды. Сондықтан қай кезде де өзіңнің қазақ екеніңді ұмытпасаң, өзіңнің сөзіңе еге бола біл» деуші еді. Сондықтан балаға тәрбие берген кезде сен ұлы халықтың ұланысың, уәжге тұрған ұлттың баласысың деп құлағына құю керек. Мен жоғары қызметтерде жүргенімде мектеп жасынан бастап балаларға негізгі пәндерге қазақ халқының қасиетін, жақсы мінезін үйрететін ой, дерек енгізу қажеттігін көтергенмін. Бұл әлі де көкейкесті. Намысқойлық, сөзге тұру, шешендік, қонақжайлық, досқа адалдық бастауыш сыныптан оқушыларға оқумен де, тәрбиемен де сіңсе дейміз. Осы істе ата-ананың, қоғамның жауапкершілігі айрықша.

(Жалғасы 6 бетте)

Ұрпақ тәрбиесі – қоғам парызы

Өмірзақ Озғанбай:

– Ұлттық тәрбиенің ерекшелігі дегенде, оқырманға ой салатын мына ғибратты әңгімені айтсам деймін. Бір жас жігіт әлжуаз, жасы жетіп қартайған, өңінен әрі тайған анасын ертіп мейрамханаға келіпті. Көңілі қалаған әртүрлі ас мәзіріне тапсырыс береді. Алдарына дәм келіп, тамақтанып жатқан кезде кәрі ананың қолы қалтырып, қасығындағы тағамды көйлегіне төгіп алады. Оны байқап отырған көпшілік «осындай қартайған адамды мейрамханаға әкеле ме екен?» дегендей жақтырмаған кейіп те танытады. Бірақ баласы сұқ көздерді елеместен дереу анасының үстін тазартып, қисайып кеткен көзәйнегін түзеп, қобырап кеткен шашын тәртіпке келтіріп, тамақтандыруды жалғастырады. Әбден ауқаттанып алғаннан кейін анасын жетектеп кетіп бара жатқанда, көп ішінен бір салиқалы азамат: «Інім не тастап кеттің?», дейді. Жас жігіт: «Еш нәрсе ұмытпадым», деп жауап қатады. Сонда бейтаныс кісі: «Жоқ, інім, сен қалдырған заттың салмағы қорғасындай ауыр. Баладан қайырым күтіп, үміт оты сөне бастаған ата-ана жүрегіне жылу бердің, мейірімі азайған ұрпақтың санасына имандылық пен инабаттылық нұрын құйдың», деген екен.

Сайран Бұқанов:

– Негізі, о баста адам баласы шыр етіп дүниеге есігін ашқанда, мейлі ол неміс, орыс немесе қазақ болсын, көз әлпеті мен түр-түсі өзгеше болғанымен, ақыл-есі мен қарым-қабілеті, мүмкіндігі жағынан бірдей болып жаратылады. Рас, еңбекке бейімділік, шаруаға ептілік, кәсіби шеберлік сияқты қасиеттер белгілі бір дәрежеде қанмен келетінін жоққа шығаруға болмайды. Бірақ өмірге келген сәбидің еңбекқор я жанаяр жалқау болып қалыптасуы, ең алдымен, өскен ортасына, қоғамға, үйдегі тәрбиеге, әке мен анаға байланысты. «Әке көрген оқ жонар, шеше көрген тон пішер» деген сөз осындай өмір тәжірибесінен алынған. Баланы тәрбиелеу – ол оған ақыл айту емес. Қазір көбіміз осы екеуін шатастырып алып жүрміз. Балаға көп ақыл айтудың қажеті жоқ. Өзің дұрыс жүріп, ізденіп, адал еңбек етсең, шағын ғана отбасының шаруашылығына мығым бола білсең, қасындағы бала көргенін істейді. Ертең ол да өзің сияқты әр істің ебін білетін еңбекқор, шаруақор азамат болып өседі. Сондықтан табыс табудың жалғыз жолы бар екенін, ол зерделі білім мен табанды еңбек екенін, осы екеуін ұштастыра білген адам игі мақсаттарға жететінін бала біліп өсуі керек.

Қазір елге, қоғамға қарата айтылған әділеттілік пен адалдықтың кілті – еңбек пен жауапкершілікте деп санаймын.

Жәнібек Кәрібжанов:

– Жалпы, ұлттық тәрбиенің маңызды түрі – баланы жасынан еңбекке бау-лу. Бұған мысалды

өз заманымнан келтірейін. Біздің бала күніміз 50-жылдарға тап келді. Соғыстан кейінгі кезең. Ел еңсесі енді көтеріліп келе жатты. Ауылда тұрамыз. Атам өте еңбекқор еді. Құр қарап отырмайтын. Өзімен мені де ертіп жүріп, еңбекке баулыды. Жазда екеуіміз шалғымен шөп шабамыз. Атамның өзі маған ыңғайлап жеңіл шалғы жасап берді. Қысқа отын дайындаймыз. Күн сайын құдықтан су тасып, бақша суарамын. Арамшөп жұламын. Замандастарымның көбі осы мектептен өтті. Қарап отырсаңыз, осының бәрі – тәрбие. Әрине, ауыл балалары еңбекке бір табан жақын болып өседі. Ал қалада өскен өрендерді де еңбексүйгіштікке тәрбиелеуге болады. Оған мысал көп.

– Адалдық, еңбексүйгіштік, жасампаздық және ысырапшылдыққа жол бермеу секілді қасиетті жас ұрпақ бойына қалай сіңіреміз?

Сайран Бұқанов:

– Қазақтың үйлену тойы, құдалығы, шілдеханасы, тұсауесері, туған күні бар – әйтеуір тойы бітпейді. «Тойдан айырмасын» деген халықтың жақсы тілегін мен де бір адамдай түсінемін. Бірақ той күнделікті шаруаға, сол шаруанды реттеп отырған тәртіпке зиянын тигізбеуге тиіс. Яғни той өткізетін мүмкіндік болу керек. Сондықтан той дегенде әркімнің көрпесіне қарай көсілгені абзал. Өзім шаруашылық басқарып жүргенде талай көрдім. Науқанның қызып тұрған шағында «Бір-екі күнге қалаға барып келу керек еді. Қайным 40-қа, жақыным 70-ке толып жатыр» деп қиыла сұранады. «Айналайын-ау, көзің көріп тұр ғой, орылмай жатқан егін анау. Ауа-райының түрі мынау. Бір-екі күнің не? Бізге әр сағат қымбат қой. Соған бармай-ақ, былай телефонмен құттықтап, жағдайыңды түсіндіруге болмай ма?» десең, қызметкерім: «Ұят қой, аға», дейді. Шаруаға деген көзқарасының түрі осы. Бір жылдары ауылда бір кісі қарыз сұрап келді. «Балам әскерге кететін еді, алыс-жақын ағайын, өзімнің, ұлымның достары бар – барлығының басын қосып, той жасағым келеді. Несие алайын десем, өзімде де, әйелімде де кредит бар. Банк бермей жатыр», деп. «Енді жағдайыңның түрі мынау. Балаң әскерге кетіп бара жатса, үлкен той жасамай-ақ, бір табақ ет асып, үлкендерді үйге шақырмайсың ба? Ұлың үлкендердің батасын алады» десем, бұл да «ұят қой», дейді. Етегімізден тартып, ілгері бастырмай тұрған да осы жалған ұят. Бір жақынымыз шақырған тойымызға келе алмай қалса, оны жаудан бетер ғып аламыз. «Бар жиған-тергенің тойға шашылсын» деген мақал бар біздің халықта. Қазір осы мақал елдің басты ұранына айналды. Тірнектеп жиған дүниені неге тойға ғана шашу керек? Оны жұмсайтын басқа игіліктер бар емес пе? Мұның артында не жатыр? Бәленше бәленбай қуанышына той жасамады деген сөзге қаламыз, көптен ұят

болады, елден қалмау керек. «Біз мына адамнан кембіз бе?» деген жалған намыс жатыр. «Біз пәленшеден кембіз бе?» дегендегі бақталастық. «Пәленше» қаны бөлек, ділі басқа алыстағы бөтен біреу емес, күнде көріп, араласып жүрген өз ауылдасы, өз көршісі, өз жақыны, өз ағайыны. Осылайша, өзгемен емес, өзімізбен өзіміз тартысып, бақталасып, күндесіп күн кешу бар. Қазір бізге жат жанынан түңілетіндей шынайы ұлттық намыс керек. Сол ұлттық намысымыз ұсақталып, отбасылық, рулық намысқа айналып барады. «Ана рудың бір атасы кезінде жауға жалғыз шапқан керемет батыр болыпты, мына рудың бір атасы киелі әулие екен...» деп, осыған тайлы-таяғымыз қалмай қаржы жинап, тас қойып, тай шаптырып, той жасау жадағай үрдіс болып алды. Біз неге бұлай болып кеттік? Өйткені болмашы мақтанышты аңсаймыз. Ол мақтанышты қасымыздан, өз арамыздан таба алмаған соң, сол баяғы үлкендерден естіген аталарымыз туралы аңыз-қиялдан ақиқат іздеп, оны басымызға ту ғып көтеріміз. Бұл ұлтты алға бастыратын, ұрпаққа дұрыс өнеге болатын дүние емес. Артта қаулап өсіп келе жатқан өскелең ұрпаққа жақсы өнеге қалдырамын десек, тойға шашатын қаржыны баланың дұрыс білім алуына жұмсайық. Оны заманға қауқар көрсете алатындай сапалы біліммен қаруландырып, еңбекқор етіп тәрбиелейік.

Сайраш Әбішқызы:

– Адамның бойынан үнемі жақсы қасиет табыла бермейді ғой. Кісілік пен кісәпірлік, ірілік пен ұсақтық – өмір өзегінде алмакөзек айналып жатқан болмыс сипаттары. Кейде адамның дерт-мерезі қоғамдық деңгейде де кең өріс алып кететіні – ақиқат. Кейінгі дәуір дидарынан аңғарып жүрген сондай жағымсыздау істердің бірі – ысырапшылдық. Өлбетте, оның артында мақтангершілік тұр. Қазір өз руын шегінен тыс әспеттеп, қайбір атасын ұлттық деңгейге дейін көтергісі келетіндердің қарасы көбейіп жатыр. Қолдан тұлға жасап, оған аста-төк ас беру – тарих алдындағы әдепсіздік. Мемлекетіміздің әрбір азаматы қолына бақ-дәулет бітсе, оның ең әуелі халық игілігіне жұмсалуды керектігін сезіну қажет. Елдің жыртығын жамайтын іске жұмсалса, ол – қайырлы дәулет. Өз басына береке болып қайтып оралады. Ал бір күндік мақтан мен ду-думан үшін ақшаны сарп ету – барып тұрған білместік.

Өмірзақ Озғанбай:

– Атырау қаласында өткен Ұлттық құрылтай жиынында және бұдан кейінгі бірнеше жиында Мемлекет басшысы әлеуметтік кеселдер – нашақорлықпен, лудоманиямен, вандализммен, ысырапшылдықпен күресу, тұрмыстық зорлық-зомбылыққа жол бермеу сияқты мәселелерге ерекше екіпін түсіріп, бұларды жаңа Қазақстанның тәрбие жұмысындағы басты кемшілік екенін ашық айтты. Қасиетті

дінімізде де Президент айтқан ысырапшылдыққа жол бермеу жиі еске салынады. Онда аста-төк ішім-жем, бағалы және жағалы киімдер, қымбат көлік тәкаппарлыққа және ысырапшылдыққа жол ашады делінеді. Еуропа елдерінде миллиардерлердің көшедегі қарапайым халықтан еш ерекшелігі жоқ, кигені – джинсы шалбар, мінгені – шағын литражды автокөлік, «байлық мұрат емес, кедейлік ұят емес» деген қағидатпен өмір сүреді. Алла ерекше дәулет беріп сені сынаса, оның қадірін біліп қажетті мөлшерде пайдаланып, Жаратқан жолына үлес бөліп, шүкіршілікті қанағат етіп, жарлы-жақыбайларды ұмытпа деп жатады. Дәулет біткен адамдарда сабыр, қанағат, шүкіршілік болғаны абзал. Өлемде жыл сайын 2,2 млрд тонна тамақ қоқысқа төгіледі. Өкінішке қарай, Сайран мырза айтқандай, бізде де аста-төк той жай қуанышта да, топырақты өлім дастарқанында жиі байқалады. 2023 жылы Қазақстанда 4 миллион тоннаға жуық тұрмыстық қалдықтар шығып, оның 24 пайызы ғана қайта өңделген. 2021 жылы экологиялық кодекс күшіне енді. Бұл бағыттағы тәрбие жұмысы ұланғайыр. Балабақшада, мектепте, жоғарғы оқу орындарында, қоғамдық орындарда ұқыптылыққа, үнемділікке сананы дайындау қажет.

Мемлекет басшысының «Әке туралы ой-толғау» атты кітабынан осы әңгімеге арқау болып отырған ысырапшылдыққа қарсы бір мысал келтірейін. Кемел ағамызды Жоғары Кеңес жұмысынан босатып, «Жалын» журналында жарияланған болашақ романының тарауын, тұтастай нөмірді жойып, қағаздың шығыны үшін 1000 сом төлеттіріп, отбасы қиын экономикалық жағдайда қалған кезде Қасым-Жомарт Кемелұлы 40 сом стипендиясымен МГИМО-ны үздік – қызыл дипломға бітіріп шығады. Бұл қажырлы еңбек бүгінгі жастарға да өнеге болса дейміз. Маңдай тердің өтеуі сөзсіз келеді.

Әділ Ахметов:

– Қоғамның барлық саласындағы адамдар адалдықпен жүрсе, мемлекет те гүлденеді. Адал еңбек еткен адам ешқашан тәртіп бұзбайды. Заңға бағы-нады. Ал арамдық жүрген жерде күллі теріс нәрселер мен жамандықтар етек алады. Ысырапшылдық содан шығады. Мемлекет дамуын жылдамдататын адалдықтың тамыры отбасындағы тәлім-тәрбиемен тікелей байланысты. Балабақша, мектеп, есейгендегі ортасына қатысты. Сол тәрбие мен адалдық – мемлекеттің бүгінгі мен келешегіне қызмет етуші құбылыс, тірек. Ел даму үшін бүкіл қоғам адал болу керек. Қазір Президентіміз бастаған біздің қоғамның мақсаты – адалдыққа жету, арамдықпен (жемқорлық та осының ішінде) күрес. Түптің-түбінде бәрі отбасылық тәрбиедегі адалдықтан өрбиді. Ет жақындарыңа ғана емес, сырт адамдарға да адалдық таныту

шарт. Сонда мемлекет те, қоғам да қарыштап дамиды.

Шалатай Мырзахметов:

– Менің түсінігімше, әрбір ұлт ұрпағының адал боп өсуін қалайды. Кішкентай кезімізде ауылдың қара шалдары: «Балам, біреудің ала жібін аттама!» деп көп айтып отырушы еді, жарықтықтар. Осы сөз қарап отырсақ, адалдыққа апарады екен. Яғни біреудің затына, мүлкіне қол сұқпа, көз алартпа деген сөз ғой. Кезінде кеңестік қоғамда өмір сүрдік. Кейін нарықтық экономика келді. Өлемдік қауымдастықтың бір мүшесі болу үшін де осы құрылымға көштік. Бір кездері мен 8 жылдай «Жібек жолы» әмбебап тауар биржасы деп аталатын басқарманы басқардым. Сол кезде өзіміздің тікелей міндетімізден бөлек бір-бірін алдап соққан қазақ кәсіпкерлерін жарастырып, келістірумен уақытымыз кететін. Оған дүниетаным, көзқарасымыз ол кезде әлі дайын болмағандықтан, солай болған шығар деп ойлаймын. Сол уақытта Ұлыбританияның әйгілі Ливерпуль биржасында іс-тәжірибе тағылымдамасынан өттім. Оларда іскер азаматтардың кодексі 8 баптан тұрады. Соның ішінде ең бірінші бапта «Іскер азаматтар адал болу керек» деп жазылған. Ел алға басу үшін бірінші кезекте азаматтар адал болуы қажет. Біздіңше, Мемлекет басшысының Құрылтайда қоғамды аздыратын кеселдерден сақтандыруы және осыны тыятын заңдарды қабылдауға мұрындық болуы ұрпақ тәрбиесіне тікелей қатысты. Адалдықтың, тәлім-тәрбиенің ең жарқын көрінісі қазақтың салт-дәстүрі мен мәдениетінде, рухында тұр. Сол үшін қазақтың даналығын үйрететін мектеп бағдарламасында арнайы сабақ болуы керек. Өйткені жасында тыңдаған дүниені бала ешқашан ұмытпайды. «Қанағат қарын тойғызар, қанағатсыздық жалғыз атын сойғызар» деген бірауыз сөзбен бабаларымыз ысырапшылдықтың жағымсыз екенін сипаттап берді.

Жәнібек Кәрібжанов:

– Адалдық – адамның ар-ұяты, намысы. Адал азаматтың ары таза. Ондай адамның туған-туысының, достарының, тіпті отбасының алдында ары таза. Ешкімге де бүгежектемей тура қарайды. Марқұм әкем «Адал адам азбайды» деп айтушы еді. Шынында да, адал адамның аты арып, тоны тозғанын көрген жоқпын. Өйткені адал азамат қандай қоғамда өмір сүрсе де сыйлы. Ел оның азаматтығын, адалдығын, тазалығын үлгі тұтады. Құрметтейді. Президентіміз жүйелі айтып, іске асырып келе жатқан адал азамат, адал еңбек, адал қоғам қағидаты ел ішіндегі жат қылықтарды, масылдық пен жөнсіздікті мейлінше азайтуға бағытталған. Әрине, осының бәрі ұрпақ тәрбиесіне сәт сайын жауапты болуды талап етеді. Ең бастысы, қоғам да осыны қалап отыр.

«Egemen Qazaqstan»

ответственностью, и стараются принести пользу, помочь нуждающимся. Если такие люди приходят работать в органы контроля, то шансы одолеть коррупцию повышаются. Об этих людях надо говорить, о них надо писать, их нужно ставить в пример!

Честность и совесть должны быть неподкупны! Надо начинать меняться, меняться всем вместе и прямо сейчас. Если мы

и гражданин этого государства, который совершил коррупционное преступление считается позором для его семьи. Помимо этого, в Сингапуре в целях профилактики коррупции с чиновниками особенно из правоохранительных органов, проводятся регулярные беседы о ловушках коррупции. В этой стране авторитарные методы работают во многом благодаря искреннему

мовоспитанием и самообразованием, и только тогда мы сможем создать сильную, процветающую страну без коррупции! Только тогда, мы сможем жить в мире, в котором нет зла, зависти, взяточничества и корысти, в мире, наполненном любовью, добром и счастьем!

Первое, усилить профилактические меры по предупреждению коррупции, то есть

В рамках борьбы с коррупцией

Каждый человек хочет жить в мире, в котором нет зла, зависти, взяточничества и корысти, в мире, наполненном любовью, добром и счастьем. Но, на сегодняшний день такая перспектива кажется нереальной. Ведь куда ни глянь, мы то и дело слышим о коррупционных скандалах, коррупционных преступлениях.

Коррупция проблема мирового масштаба, так как она преобладает во всех странах, независимо от их политического устройства, уровня экономического развития. Коррупция такое зло, которое существует даже в государствах с рыночной экономикой и демократическим режимом. Коррупция пронизывает все сферы жизнедеятельности общества и проявляется в самых разнообразных видах и формах.

Кроме этого, коррупция искажает экономическую и социальную политику страны, стратегию развития, ведёт к прямому или косвенному расхищению бюджета и государственной собственности; ослабляет сектор производства экономики; ухудшается инвестиционный климат. Коррупция подрывает демократические основы государства, где все должно быть прозрачно. Подрывая экономическую систему государства, мешает развитию бизнеса, предпринимательства в целом. Чтобы заниматься определенными видами предпринимательской деятельности, коммерческие структуры должны получать разрешение из рук чиновников, за что они платят государственным чиновникам взятки.

Давайте вначале остановимся на понятии коррупция. Коррупция в переводе от латинского языка означает использование в корыстных целях своего служебного или должностного положения, которые противоречат нормам морали и закону.

Согласно Закона Республики Казахстан о борьбе с коррупцией, «коррупция» – это противоречащая закону деяние, которое выражается в принятии лично или через посредников имущественных благ и преимуществ лицами, являющимися государственными служащими, а также лицами, приравненными к ним, с использованием своих должностных полномочий и связанных с ними возможностей либо иное использование ими своих полномочий для получения имущественной выгоды, а равно подкуп данных лиц путем противоправного предоставления им физическими и юридическими лицами указанных благ и преимуществ.

Борьба с коррупцией в Казахстане поставлена на государственно-политический уровень и контролируется непосредственно Главой государства.

Коррупция отрицательно влияет на политические и гражданские институты государства, представляет собой серьезную угрозу будущему развитию страны.

Единого механизма борьбы с коррупцией, являющегося оптимальным для всех стран, не существует. Специфика методов по борьбе с коррупцией, принимаемых каждой страной, зависит не только от политической и экономической стабильности, но и от обычаев и традиций, религиозных особенностей и уровня правовой культуры населения.

Коррупция сегодня – это то, с чем мы сталкиваемся с самого рождения, и для нас стало нормой, когда с нас требуют деньги за те или иные действия.

Коррупцию можно охарактеризовать как: «Ты – мне, я – тебе», и еще нужно разобраться, кто больше виноват - берущий или дающий?

Конечно, нельзя уравнивать всех. Есть люди, у которых на первом месте совесть и честь, к сожалению, их встретишь не так часто. Это люди с чистой душой, которые верны и преданы своему делу, к работе относятся со всей

перестанем предлагать взятки, то другие перестанут брать их, и мир станет чуть-чуть справедливее. Не только государству, но и каждому человеку в отдельности, необходимо приложить усилия для перемен. И в первую очередь нужно начинать с себя.

Государство со своей стороны целенаправленно и поэтапно следует курсу на создание эффективных, соответствующих мировым стандартам институтов и механизмов противодействия коррупции.

Значит, каждый казахстанец должен проявлять нетерпимое отношение к коррупции и быть честным и неподкупным, обладать антикоррупционной культурой.

Международный опыт показывает, что и в зарубежных странах наиболее важную роль в борьбе с коррупцией играет общественность. Помимо этого, видно, что во многих зарубежных государствах общественность проявляет нетерпимость по отношению к коррупции среди чиновников. Поэтому в этих странах граждане, столкнувшиеся с коррупционными правонарушениями, всегда готовы быстро реагировать на это посредством информирования компетентных органов о таких проявлениях. В этой связи, ФБР США создало специальный веб-сайт, через который любой человек может сообщить этому ведомству известную ему соответствующую информацию. Например, в Сингапуре в сфере борьбы с коррупцией, действуют авторитарные методы, которыми правительство держит под контролем бюрократию и успешно справляется с задачей предупреждения коррупции. Кроме этого, в Сингапуре усилили принцип независимости судебной системы, повышена зарплата судей, введены экономические санкции за дачу взятки или отказ от участия в антикоррупционных расследованиях. В этом государстве за коррупцию предусмотрена смертная казнь

желанию политического руководства противостоять коррупции.

Одним из факторов антикоррупционных действий в зарубежных странах является обеспечение материального и социального достатка государственных служащих на должном уровне. Общеизвестно, что в зарубежных странах большое количество коррупционных деяний бывает там, где низкая зарплата чиновников, которая ниже даже зарплаты в частном секторе. В связи с этим, там предусмотрена высокая зарплата для чиновников, помимо этого они имеют ряд привилегий, например дешевую медицинскую страховку. Если обратиться к Германии, то там действует такой принцип как «содержание», при которой предусматривается соразмерность и соответствие оплаты труда госслужащих к занимаемой должности, причем это обеспечивает им полностью посвятить себя к исполнению своих служебных обязанностей. Кроме этого им предусмотрены такие привилегии, как: местная доплата, различные надбавки, премии, дополнительная оплата за работу за границей, компенсации при несчастных случаях и т. д.

Одним из важных методов борьбы с коррупцией, однозначно является обязательное соблюдение закона. Большую роль в этом играет и моральная сторона. Высокоморальный человек не будет нарушать законы. Еще в 5 веке до н.э. китайский мудрец Конфуций говорил: «Все люди должны соблюдать свои обязанности - отец должен быть отцом, сын сыном, правитель правителем». Из этого следует, что мы должны соблюдать законы, каждый человек на своем месте должен выполнять свои обязанности честно, добросовестно и ответственно, и ни в коем случае не идти на поводу у коррупционеров.

Чтобы быть достойными гражданами своей страны, патриотами своего города, нам необходимо повышать свою внутреннюю культуру, нужно заниматься са-

активизировать деятельность средств массовой информации (телевидение, пресса) по профилактике коррупции, больше показывать и писать на эту тему.

Второе, необходимо продолжать вводить в оборот электронные деньги и вести электронные расчеты, такое практикуется во многих странах Европы.

Третье, отмечая, что борьба с коррупцией в Республике Казахстан не кратковременная компания, а важнейшая государственная задача в деле закрепления независимости суверенного нашего государства, обеспечения национальной безопасности, нужна сильная разветвленная государственная власть, сильная политика государства в социальной сфере, опора на народ и гласность. Сам Президент РК отметил, что предусмотренный антикоррупционной Стратегией комплекс действий против коррупции должен сопровождаться активностью общественности. Глава государства определил, что государство и общество должны тесно сотрудничать, чтобы дать эффективный отпор коррупции и коррупционным проявлениям. А для достижения больших результатов в борьбе с коррупцией, он указал на необходимость поддержки со стороны общества. Поэтому, по словам Главы государства, каждый гражданин Республики Казахстан должен проявлять нетерпимость к коррупции и быть неподкупным, честным.

Четвертое, вести борьбу с коррупцией следует целенаправленно, комплексно и непрерывно. При этом усилия должны быть направлены на обнаружение и пресечение фактов коррупции и его причин.

Таким образом, для искоренения коррупции должно бороться все общество в целом. Только когда в обществе создастся атмосфера нетерпимости к коррупции, можно рассчитывать на положительные результаты в борьбе с этим злом.

Заң мен тәртіп халық игілігіне қызмет ету керек

Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың Әділетті Қазақстанды құру бастамасы қоғам өміріне ашықтық пен жариялылық лебін ала келді. Соның арқасында азаматтар ел ішінде қордаланған әрі шешімін күткен шетін мәселелерді ашық та батыл айта бастады. Бұл өз кезегінде осы жылы ел өміріндегі елеулі заңдардың қабылдануына ықпал етті. Біз Президенттің Іс басқармасы жанындағы Парламентаризм институты директорының орынбасары Берік БЕКЖАНОВТАН аталған заңдардың қоғам тыныштығы мен тұрақ-тылығы үшін маңызын, адам құқығын қорғау жолында қолға алынған өзге де бастамалар туралы сұраған едік.

– Берік Айдарбекұлы, жуырда Парламенттің қос палатасы кезекті сессияны аяқтап, демалысқа шықты. Бұл сессияның жұмысы жемісті болған сыңайлы. Өйткені жыл басталғалы ел күткен бірқатар маңызды заң қабылданды. Бұл заңдар қоғамдағы қордаланған проблемаларды шешуге қаншалықты ықпалды болады деп ойлайсыз?

– Екінші сессияның заңнамалық күн тәртібі өте мазмұнды болды деп айтуға негіз бар. Өйткені Мемлекет басшысының жыл сайынғы Жолдауларын, Президенттің сайлауалды бағдарламасын, Ұлттық құрылтайда қабылданған шешімдерді іске асыру депутаттық корпус қызметінің негізгі өзегіне айналды. Соның арқасында екі палата 179 заң жобасын қарап, оның 102-сін қабылдады.

Аталған құжаттардың негізгілеріне тоқталып өтсек, ең алғаш болып ауызға ілігетіні – әйелдер мен балалар құқын қорғауға байланысты заңнамаға енгізілген өзгерістер. Ұлттық құрылтайдың үшінші отырысында Президент отбасылық-тұрмыстық зорлық-зомбылықты қоғам болып күре-суді қажет ететін әлеуметтік проблема деп атаған болатын. Тұрмыстық зорлық-зомбылықты криминалдандыру, балаларға қатысты зомбылықтың барлық түрі үшін жазаны қатаңдату және алдын алу шаралары – негізгі заңнамалық жаңашылдықтар. Осы заң арқылы қоғамда бұл кесепаттың өршуіне тосқауыл қойылды.

Мемлекет басшысы Ұлттық құрылтайдың Түркістанда өткен отырысында «Әділетті Қазақстан – Адал азамат» қағидатын алға тартқаны белгілі. Бүгінгі қоғам адал азаматты қалай тәрбиелейді? Біз қазақ «Бас жарылса – бөрік ішінде, қол сынса – жең ішінде» деп, көп проблеманы жабулы қазан күйінде қалдырып, тіс жармай сақтап жүре береміз. Мұндай ескі әдеттен бойды барынша аулақ ұстап, заң үстемдігі орнаған қоғамды бірге жасауымыз керек. Осы орайда тұрмыстық зорлық-зомбылықпен күреске бағытталған, өзге де өзекті заңдар жылдар бойы пісіп-жетіліп, әділетті қоғам құрудың тетігі ретінде өмірге келді.

– Бұл заңның ерекшелігі неде деп ойлайсыз?

– Жаңа заңда әйелдер мен балаларға қатысты қылмыстар үшін қолданылар жазаны күшейту көзделген. Мәселен, бұрын ұрып-соғу және денсаулыққа қасақана жеңіл

зиян келтіру әкімшілік құқық бұзушылықтар санатына жатқызылса, енді осы тектес қылмыстар үшін қылмыстық жауапкершілік енгізілді. 80-нен 200 АЕК-ке дейін айыппұл салу, 200 сағатқа дейін қоғамдық жұмыстарға тарту және 50 тәулікке дейін қамауға алу сынды жаза түрлері қарастырылған.

Ал жәбірленушіні азаптағаны үшін 600 сағатқа дейін қоғамдық жұмыстарға тарту немесе 3 жылға дейін бас бостандығынан айыру, денсаулыққа орташа ауырлықтағы зиян келтіргені үшін – 2 жылға дейін бас бостандығынан айыру, денсаулыққа ауыр зиян келтіргені үшін – 3 жылдан 8 жылға дейін бас бостандығынан айыру жазасы белгіленді. Бұл заң өзінің нәтижесін беріп, жемісті жұмыс істейді деп үміттенеміз.

Дегенмен айта кету керек, заңды қабылдау мен оны орындау – екі бөлек мәселе. Шерағаң атап өткендей: «Заң – мемлекеттің тоғыз қабат, тор көзді сауыты». Заң қабылданды деп бәркімізді аспанға атқанымызбен, ертең оны қалай жүзеге асырамыз? Өлде бәрін мемлекеттің мойнына жүктеп қоямыз ба? Жоқ, заңның орындалуы ең алдымен ел тұрғындарының оны құрметтеуінен және тәртіпке бағынуынан басталады. Конституцияда жазылғандай әр азаматтың құқықтарымен қатар жауапкершіліктері де бар. Егер өзің заң талаптарын белшесінен басып, ал қоғамдағы проблемалар үшін «әкім қайда қарап отыр?» деп талап қоюды ғана білсең, ондай жағдайда кез келген заңның да өз нәтиже бермейді. Біз тұрмыстық зорлық-зомбылық жасағандар үшін жазаны қатаңдаттық. Бірақ тек қатаңдатумен мәселе шешілмейді. Ең алдымен азаматтардың құқықтық мәдениеті жоғарылап, тәртіппен өмір сүруді үйренуі керек.

– Биыл қабылданған тағы бір өзекті құжат – лудомания, яғни ойынқұмарлыққа қарсы заң. Бұдан кейін аталған қоғам кесепатымен күрес нәтижелі болады деп ойлайсыз ба?

– Иә, таяу күндері Президент Қасым-Жомарт Тоқаев ойын бизнесі, лотерея қызметі және лудоманияға қатысты заң жобасына қол қойды. Өзіңіз айтқандай, ойынқұмарлық – қазір қоғамның қасіретіне айналды. Жасы да, көрісі де жеңіл пайда табам деген ниетпен соның апанына құлап, салдарынан отбасындағы, қоғамдағы орындарын жоғалтып жатыр. Тіпті мемлекеттің сеніп тапсырған мүлкін құмар ойынға жұмсап, талан-тараж еткен мемлекеттік қызметшілер де, қолына түскен

қаржының бәрін құрдымға жіберіп, сол үшін әйелімен ажырасып, тіпті өз-өзіне қол жұмсап жатқандар да бар.

Сондықтан әрине, мұндай қоғам кеселінің алдын алу үшін мемлекет тарапынан тегеурінді шара жасалуы қажет. Сол үшін жаңа заңға халықтың ойынқұмарлыққа тәуелділігін төмендетуге бағытталған шектеуші және ынталандырушы нормалар енгізілді. Бұдан былай мемлекеттік, әскери қызметшілер, арнайы және құқық қорғау органдарының қызметкерлері, бюджеттік ұйымдардың басшылары құмар ойындарға, бәс тігуге қатыса алмайды. Бұл шектеуді сақтамағандарды жұмыстан шығару шарасы қарастырылған. Ойын бизнесін ұйымдастырушылардың қызметін реттеу тетіктері күшейтілді.

Сонымен қатар вейп сатуға тыйым салатын заң нормалары да жақында ғана күшіне енді. Соңғы екі жылда елдегі вейп сатылымы 300 есе өскен. 2,5 жыл ішінде елге үш миллионға жуық вейп әкелініпті. Денсаулық сақтау туралы заң аясында вейп таратуға толық тыйым салынды.

Былырдан бері Парламентте кеңінен талқылаудан өткен масс-медиа туралы заң жайында да айтпай кетуге болмас. Күні кеше бұқаралық ақпарат құралдары өкілдерін кәсіби мерекемен құттықтау кезінде Президентіміз бұл заң журналистердің мүддесі мен құқықтарын қорғау тетіктерін күшейтетінін атап өтті. Ақпарат саласына қатысты 33 жыл өткеннен кейін «Масс-медиа туралы» заң қолданысқа енді. «Журналистің ерекше мәртебесі» деген ұғым енгізілді. Ұлттық теле-радио хабарларын тарату мүддесін қорғау мақсатында мемлекеттік тілдегі отандық теле-радио бағдарламалардың апта сайынғы көлемі 50 пайыздан 60 пайызға дейін ұлғайтылды. Отандық теле-радио арналарда шетелдік теле-радио бағдарламаларын ретрансляциялау көлемі 20 пайыздан 10 пайызға дейін төмендетілді. Жаңа заң отандық масс-медиа саласының дамуына тың серпін берері сөзсіз.

– Біздің білуімізше, бірқатар заң жобасын әзірлеу мен талқылау жұмыстарына Парламентаризм институты да атсалысқан екен. Ол қандай заңдар еді?

– Өткен сессия аясында біз Мәжіліс депутаттарымен бірлесіп 29 заң жобасын әзірледік.

Сондай-ақ Мәжіліске келіп түскен 49 заң жобасына талдамалық сүйемелдеу жүргізілді. Еліміздің атқарушылық іс жүргізу саласын реттейтін заңнамалық актілерге түгендеу және 21 бағыт бойынша қолданыстағы заңнамаға талдау жасалды.

Бұдан басқа, Парламентаризм институты депутаттық корпусының сұранысына ие және жұмыс топтарында заң жобаларын қарау барысында пайдаланылатын 53 заң жобасына сараптамалық қорытынды дайындап, Мәжілістің бейінді комитеттеріне жолдады. Жоғарыда сөз болған ойын бизнесі, лотерея қызметі және тұрмыстық зорлық-зомбылық пен сот жүйесін жетілдіру сынды заң жобаларының әзірленуіне де Парламентаризм институты тікелей атсалысты.

– Бүгінде жеке детективтер туралы заңды қабылдау үшін жұмыс жүргізіліп жатыр. Бұндай заңның ерекшелігі мен қажеттілігі неде?

– Елімізде жеке детективтердің жұмысы заңмен реттелмеген. Осыған орай Мәжіліс депутаттары мен қоғам белсенділері, біздің институт сарапшылары бірлесіп «Жеке детективтердің қызметі туралы» заң жобасын әзірледі. Жеке детективтік қызмет институтын енгізудің өзектілігі, ең алдымен, осы саланы құқықтық реттеудің айрықша қажеттілігінен туындап отыр. Бұл ретте азаматтар мен ұйымдардың құқықтарын қамтамасыз етуде шешуші рөл, әрине, мемлекеттік құқық қорғау органдары мен атқарушы билік органдарына тиесілі.

«Жеке детективтің қызметі неге қажет?» деген сауалға жауап берсек. Адам жоғалып оны іздетірумен полициямен қатар детективтер де айналысса, бір жағынан ол полицияға көмек, екінші жағынан детектив өз қызметін заңдастырып, лицензия алып, салық төлесе, бұл қазынаға түсетін қаржы.

Бірақ детективке де қойылатын талаптар өте жоғары: құқық қорғау немесе арнаулы мемлекеттік органдардың жедел-тергеу бөлімшелерінде кемінде 7 жыл жұмыс тәжірибесі болуы қажет. Ішкі істер саласында қызмет еткен тергеуші мен із кесуші қызметкерлер зейнеткерлікке 40-45 жаста шығады. Тәжірибесі бар мамандар қазіргі таңда күзетші болып нәпақасын тауып жүр. Ал егер олар детектив қызметін атқарса, елдегі жылдар бойы

ашылмаған қылмыстар мен қордаланған проблемалардың шешілуіне атсалысар еді. Бұйырса, Парламенттің күзгі сессиясы басталғанда бұл құжат заң жобасы ретінде тіркеліп, оны қабылдау үшін әрі қарай жұмыстар жүргізілетін болады.

– Соңғы жылдары Парламент депутаттарының белсенділігін атап айтуға болады. Бұрын заң жобалары көбіне Үкіметтің бастамашылдығымен жасалатын болса, қазір депутаттардың өздері бастама көтеріп, белсенділік танытып жүр. Мұны жақсылықтың нышаны деуге болатын сияқты...

– Заң жобаларына бастамашылық жасау құқығы Президентке, Үкіметке және Парламентке берілген. Дәл қазіргі жағдайда Парламент депутаттары өздерінің осы құқығын өте белсенді пайдаланып жүр. Өзіңіз айтқандай, бұрын заң жобалары негізінен Үкімет арқылы келсе, қазір депутаттар біздің институтпен бірге бірқатар заң жобасына бастамашылық еткенімізді жоғарыда айтып өттім.

– Дегенмен кейде халық арасында «Парламент – заң қабылдаушы орган, сондықтан ол жерде заңгерлер отыруы керек. Ал бізде блогерлер, айтис-керлер спортшылар депутат болып кетті» деген пікір айтылып қалады. Бұған қатысты не айтар едіңіз?

– Қоғамның өзі түрлі саладан тұрады емес пе? Сондықтан Парламентте әр саланың өкілдерінің отыруы – заңды құбылыс. Заң жобаларын жасау, оны талқылау үшін өз саласын жетік білетін адамдардың болғаны маңызды. Парламент – қоғамда қордаланған көптеген көкейтесті мәселенің қайнайтын қазаны болғандықтан, ол жерге түскен әрбір мәселе әбден қайнауы жетіп, пісіп шығуға тиіс. Сол үшін әр саланың өз өкілінің отырғаны абзал деп білемін. Бұл заңның сапалы, тиімді қабылдануына септігін тигізеді.

Әр сала өкілдері Парламентте жұдырықтай жұмылып қызмет етуінің нәтижесінде түрлі әлеуметтік топтардың мүдделерін дұрыс көрсетуге мүмкіндік алады. Қоғамдағы барлық топтардың пікірлері ескеріледі және заңдар мүмкіндігінше әділетті әрі теңгерімді болады.

Заман ағымы өзгерген сайын азаматтардың қажеттіліктеріне сәйкес заңдардың қолдану аясы кеңейіп, олар қосымшалар мен түзетулер енгізуді қажет етеді. Сол себепті, билік пен халықтың арасындағы байланысты нығайтып, құқықтық міндеттемелер мен өзгерістерді қарапайым жұртшылыққа түсіндіру маңызды. Азаматтық қоғам қалыптастыруының негізі – заң мен тәртіптің халық игілігіне қызмет етіп, әлеуметтік тұрақтылықтың кепілі болуында!

– Әңгімеңізге рахмет.

Әңгімелескен – Ескендір ЗҰЛҚАРНАЙ, «Egemen Qazaqstan»

2023 жылғы 3 наурыздан бастап елімізде «Қазақстан Республикасы азаматтарының төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттығы туралы» Қазақстан Республикасының Заңы қолданысқа енді.

Заң жеке тұлғалардың қарызымен байланысты мәселелерді шешу үшін соттан тыс банкроттық, сот арқылы банкроттық және төлем қабілеттілігін қалпына келтіруді ұсынады. Соттан тыс банкроттық рәсімін банкрот, микроқаржы ұйымдары

тады.

Заң қолданысқа енгізілген күннен бастап 29,6 млрд. сомаға 13 384 азамат банкрот деп танылды. 6 612 азаматқа қатысты рәсім жүргізілуде. Сот арқылы банкроттық рәсімін азаматтар егер банкрот, микроқаржы ұйымдары мен коллекторлық агенттіктер алдындағы борышы 1600 АЕК-тен асса немесе сомасына қарамастан өзге де борыштар бойынша, сондай-ақ мүлкі болған кезде қолдана алады.

мыңнан астам азамат жүгінді. Сот арқылы банкроттық рәсімі 200 борышкерге қатысты жүргізілуде. Ұсынылған мәліметтерден көріп отырғанымыздай, Заңның ережелері өзінің мақсатты аудиториясын тапты. Сонымен қатар құқық қолдану тәжірибесі рәсімдерді оңайлату қажеттігін көрсетті. Осыған байланысты, 2024 жылғы 19 маусымда Заңға түзетулер енгізуге қол қойылды.

- рәсімдерді қолдану негізде- рін қайта қарау;
- төлем қабілеттілігін қалпына

лицензиясынан айырылған, тарату сатысында тұрған, тиісті тізілімнен шығарылған ұйымдар алдындағы міндеттемелер бойынша қолдануға болады;

– соттан тыс және сот арқылы банкроттық рәсімдерін қолдану үшін төлемнің болмау мерзімін есептеуді нақтылау борыштары бойынша 1 АЕК-тен кем төлемдер өтеу болып есептелмейді. Ал коллекторлық агенттікке берілген шарттар бойынша өтеудің болмау мерзімі құқық берілгенге дейін соңғы

Жеке тұлғалардың төлем қабілеті

және коллекторлық агенттіктер алдындағы борыштар 1 600 АЕК кем болғанда қолдануға болады (борыш 5,9 млн. теңгеден аспайды). Өтініш ХҚКО-да, eGov.kz электрондық үкімет порталы, сондай-ақ «e-Salyq Azamat» және «eGov Mobile» мобильді қосымшалары арқылы беріледі. Рәсім 6 айға созылады. Ол аяқталғаннан кейін банкроттық міндеттемелері тоқтатылуға жа-

Төлем қабілеттілігін қалпына келтіру рәсімі сотта қарыздарды бөліп төлеу мүмкіндігін алуды көздейді. Бұл рәсімнің артықшылығы – одан кейін адамға «банкрот» мәртебесі берілмейді. Сондықтан оған банкрот үшін көзделген салдар қолданылмайды.

Сот арқылы банкроттық рәсімін және төлем қабілеттілігін қалпына келтіру рәсімін қолдануға 2,6

келтіру рәсімін қолдану үшін қарыздар бойынша мерзімін өткізіп алудың болуы және мүлктің болуы міндетті болып табылмайды;

– соттан тыс банкроттық рәсімін жеке тұлғалардың банктік қарыз шарттары, қарыз шарттары және микрокредит беру туралы шарттары бойынша талап ету құқықтарына ие барлық ұйымдар, соның ішінде

төлем жасалған күннен бастап есептелетін болады. Реттеу мерзімі өзгерсе, төлемдер мерзімі 12 айдан асса, қарызды реттеу талап етілмейді. Аталған түзетулер 2024 жылғы 25 тамыздан бастап қолданысқа енгізіледі.

Жетісу облысы бойынша Мемлекеттік кірістер департаменті.

Ұлым болған салт-дәстүр

Қазақ салт-дәстүрге сүйене отырып, өзара қарым-қатынасын реттеп отырған, бір-бірін үнсіз түсініп, сыйласқан. Қазір сол дәстүрдің біразы ұмыт болды.

Бүгіндері атаулары өзгерсе де, кейбір салт-дәстүрлерді қаймағын бұзбай сақтап отырған өңірлер бар. Әсіресе Қазақстанның батыс пен оңтүстік облыстарында қазақтың салт-дәстүрлерін тастамай, күнделікті тұрмыста ұстанып жүр. Мысалы, ат тұлдану, аяққа жығылып көшірім сұрау, ақсарбас атау, аунату, байғазы беру, босаға байлау, енші беру, ерулік беру, жылу жинау, қалау айту, қазан шегелеу сияқты дәстүрлер сақталған.

Біз шанышар

Ертеректе қазақтарда қонақтарын ақы алмай күткен, ол үшін арнайы жатын үйлерін, ас дайындайтын асханасын, күтушілерді, тіпті көлігіне дейін алдын ала сайлап қоятын болған. Қонақтың жағдайын жасап, дұрыс күте алмаса сөгіс естіп, тіпті ондайда айыпқа дейін салатын болған. Мәселен, табаққа салынған еттің ақ тамыры не қол еттің безі алынбай қонағына тартылса, айыбын қоса төлеген.

Осы көп тегін тамақтың бірі – түстік ас. Қазақ түскі асын жаз кезінде таяқтың көлеңкесі жоғалып, күн шаңырақтың үстінен түскен кезде ішкен. Осы уақытқа тап келгендер үй иелерімен бірге отырып, шайын ішіп, тамағын жеген соң аттанып кетеді. Көбіне қона бермейді.

Ал «біз шаншуға» келгендер ешкіммен сөйлеспей, аттарының ер тоқымын бір жерге жинап, түскі астан соң да кетпей қояды. Үй иесі қонаққа арнап мал сояды. Қонған адам ертесіне сиыр түсте үн-үнсіз аттанып кетеді. Өдетте мұндайда шалдар келеді. Қонақ кеткен соң үйдегілер бар гәпті түсіне қойып, дереу сырмақ қағады. Қайрағын іздейді. Содан сырмаққа шаншылған бізді көріп, қайрақтың жоғалғанын

біледі.

Бұл – «Ұл ержетті, қыз бойжетті. Қосқұлақ бала бізде де бар. Қас сұлу сізде бар. Жекжат болайық» дегені. Егер қызы бар үй қайрақты сұрамаса, әлгі қонақ болып кеткен шалдар келіп құда түседі.

Жалпы қайрақ – ұлдар қолданатын сайман. Ал ине – қыздардыкі. Қайрақ қайырымға керек, инесі кестеге, киім-кешекке керек. Шалдардың сырмаққа біз шаншуы – бізде бір ұл бар, осы шаңыраққа ұл болса дегенді тұспалдап білдіруі. Ал қайрақты алып кетуі – құда болайық дегені, – дейді Дандай Ысқақ.

Балдыз қалың

Балдыз қалың салты бойынша қалыңдығы қайтыс болса болашақ күйеу төлеген қалың малын қайтарып алмай, сол отбасының екінші қызын алуға құқы бар.

Егер ол үйдің басқа қызы болмаса, төлеген малдың жартысы қайтарылады. Және күйеу ұрын барып, балдызын алатын болып, келіссе, үстіне «балдыз қалың» төлейтін болған. бұрынғы қалың малдың үстіне түйе бастатқан бір тоғыз қосылады. Егер ұрын келмеген болса, «балдыз қалың» төленбейді.

Аушадияр дәстүрі

– Үйлену тойы кезінде айтылатын дәстүрлі өлең, жыр. Және жәй өлең емес, өзіндік айтылар әні, ерекше ұлттық тәрбиелік маңызы бар. Мұны іздеп тапқан жазушы Уахап Қыдырханов. Аушадияр деп аталатын бұл жырдың үлгілерін шетелдегі қазақтар сақтап, бізге жеткізген. Шынын айту керек бұл қазіргі Қазақстан елінде айтылмайды, халық жадынан мүлде шығып кетіп ұмыт қалған.

Аушадияр бір болар, Жаманның көңілі кір болар. Ата-анасын сыйлаған, Ақ шалмалы біл болар. Аушадияр екі дер, Ержеткеннің еркі дер, Омырауы толған он түйме, Қыз баланың көркі дер Аушадияр төрт болар, Қыздың қойны өрт болар.

Екі жақсы қосылса, Өле өлгенше серт болар.

Жыр жаңа қосылған жастарға арналады. Мұндай ақыл, үлгі, өнеге, тәлім тәрбие туралы толғауды санамалап айту дәстүрі бар. Ұлтымыздың ұлағатты салтының бұл түрін өмірге енгізетін болсақ, мәдени қазынамыз да, өнеріміз де өсе түсер еді.

Көгентүп, жиенқұйрық

– Бұл салт тек қыздан туған жиендердің құрметіне жасалатын. Ондағы мақсат құдалар арасында жиен немеренің де қадірлі екенін көрсету. Алыс жолға шыққан кезде ата-анасымен бірге еріп келген кішкентай балаларға бұзау, құлын, қозы-лақ атайды. Бұл – көгентүп беру. Атаған көгентүбін кейін бермей кету – өнегесіздік, дүниеқоңыздық саналған.

Ал жиенқұйрық сол отбасына жиен болып келетін балаға жасалады. Яғни, нағашы жұртына келген жиен-баланы құда күткендей сыйлап, оның үш қалауын еш қарсылықсыз орындаған. Кейбір өңірлерде «қырық серкеш» деп атаған.

Бәсіре атау

– Ежелгі әдет-ғұрыптардың бірі. Ата-анасы баласына арнап ең салған жас төлді «бәсіре» деп атайды. Бәсірені сол баланың қажетіне, тойына жаратады. Оны ең салып, малды таңбалаумен шатастырмау қажет, – дейді Дандай Ысқақ.

Дәстүр тәрбие құралы болған – Қазақта баланы қайырым-

дылыққа, бауырмалдыққа, еңбек-қорлыққа тәрбиелейтін дәстүрлер көп, – дейді Құралай Сәрсембина. Өйткені этнографтың айтуынша, ұрпақ жалғастығына, әулеттің азып кетпеуіне, саналы ұрпақты тәрбиелеудегі маңызы зор болған.

Айтулы қоғам қайраткері Мұстафа Шоқай былай деген: «Ұлттық мәдениеттен жұрдай рухта тәрбиеленген ұрпақтан халқымыздың қажеті мен мүддесін жоқтайтын пайдалы азамат шықпайды». Сондықтан дәстүр мен тәрбиені ұштастыра білу керек.

Мысалы, «Қол ұшын беру» деген керемет дәстүр бар. Бұл дәстүр әлі ұрпақтан ұрпаққа жалғасып келеді. Қол ұшын беру – ауыл адамы біреудің үйінің жанынан өтіп бара жатып, кірпіш құйып, үй салып жатқандарын көрсе, өтіп кетпеген. Қол ұшын беріп, көмектескен. Яғни, бұл дәстүр арқылы адамды қайырымдылыққа, жанашырлыққа тәрбиелеген.

Қой басты дәстүрі

– Ауылда киіз басу – ауыр жұмыстардың бірі болған. Алдымен жүнді сабайды, сосын бояйды, қайнатады, құрғатады, орайды. Ораудың астынан арқан өткізіп, жіптің ұшынан ұстап, аяқпен теуіп отырып, үй-үйдің арасынан өткізеді. Кез келген үйдің жанына келгенде «қой басты-қой басты» деп айқайлайды. Мұны естіген үйдегі әйелдер киіз басушыларға

бауырсақ, қымыз, құрт береді. Бұл – әзіл-қалжың ретіндегі дәстүр болғанмен, сыйластыққа негізделген. Осыған ұқсас «тулақ шашу» дәстүрі бар. Жүн сабау біткен кезде үй иесі көмектескен әйелдерге сый-құрметін көрсету үшін дастарханға шақырған, – дейді этнограф.

Хан талау

– Қазақ халқы үшін билік, байлық – басты құндылық болып саналмаған. Ар, ұят, намыс, имандылық, әділеттілік қасиеттерін жоғары бағалаған, – дейді Құралай Сәрсембина. – Халық сенімін ақтамаған, мейірімсіз ханды халқы жазалаған. Ханға тиесілі мал-мүлкін, билігін тартып алған. Бұл – барымта емес, хан талапай деп аталған. Ашынған халық ханнан көңілі қалған кезде осындай шешім қабылдаған. Дәл осындай шешімді атқамінер белсенділерге, сұлтандарға, төрелерге қолданған.

Сондықтан жағдайы бар адамдар кедей отбасына, жесір әйелдерге үнемі көмектесіп отырған. Соның бір көрінісі, тұрмысы нашар адам дәулетті адамнан, кейде жақын көршілерінен, жақындарынан ат майын уақытша сұрап алып пайдаланған. Бұл – ат майын сұрау дәстүрі. Осылайша, ауыл адамдары бір-біріне жанашырлық, қамқорлық танытқан.

Деңгене

Қазақта сайыс ретінде ұйымдастырылатын салт-дәстүрлерді де кездестіруге болады. Солардың бірі – «Қазақ халқының салт-дәстүрлері» кітабында көрсетілген «деңгене» дәстүрі.

Көрші ауылдан келген үш-төрт жігіт алдымен түсетін үйін сайлап алып, сол үйдің жанына барып «Деңгене! Деңгене жеуге келдік» деп айғайлайды. Ал үй иесі бұл сөзді естіген соң, семіз бір қойды сойып, етін түгел қазанға салдыртады. Деңгене дәстүрі бойынша келген жігіттер сол қойдың етін түгелімен жеп, сорпасын ішулері керек. Егер тауысып жемесе, бір қойды екі қой қылып қайтаруға мәжбүр болған.

Өз тілшіміз

Знание государственного языка является долгом каждого гражданина

Касым-Жомарт Токаев отметил, что государственный язык является одним из главных символов независимого Казахстана. А то, что государственным языком Казахстана является казахский, четко прописано в нашем законе.

Глава государства отметил, что в стране созданы все условия для развития государственного языка: увеличилось в разы количество школ, детских садов и учебных заведений с казахским языком обучения. Как итог, к этому часу значительно увеличилась доля людей, владеющих государственным языком.

«Большую роль для изучения языка играет детская литература. Поэтому, наряду с изданием лучших произведений казахских писателей, следует начать перевод, издание и распространение лучших произведений зарубежных писателей для детей. Спрос на них высок», - сказал президент. Знание государственного языка, по его оценке, это долг каждого гражданина Казахстана. В этой связи он обратился ко всем казахстанцам, в том числе к соотечественникам, которые еще не владеют казахским языком, с призывом изучать государственный язык.

«Мы видим, что молодежь может выучить английский или другие языки в кратчайшие сроки. За эти годы любой, кто бы хотел выучить казахский язык, выучил бы его. В народе есть поговорка: "Лучше поздно, чем никогда". Самое главное, должен быть стимул», - отметил Глава государства. Между тем, по его словам, широкое использование родного языка не означает, что другие языки, особенно русский, будут ограничены. Токаев отметил, что в Казахстане способствовали и будут способствовать развитию родного языка, традиций и обычаев представителей всех эт-

носов. «Молодые люди должны понимать, что знание нескольких языков расширяет их кругозор и повышает их конкурентоспособность и потенциал», - резюмировал глава государства. Также в своей статье, глава государства высказался о целостности территории Казахстана и отметил, что казахстанская земля не передается в собственность иностранцам и никогда не продается. Кроме того, президент высказался о голоде 1921-1922 годов. По его словам, если бы не это событие, наша нация была бы во много раз больше, чем сегодня.

Несомненно, самым большим богатством для любой нации является его родной язык, культура и наследие для поколения. У каждого народа оно строилось тысячелетиями, и передавалось из поколения к поколению.

Человек не может существовать без еды, воды. Также общение человеку жизненно необходимо. Благодаря этому в мире есть множество разных языков.

У каждого народа родной язык – это частичка того чем гордится этот народ и каждый его человек. Это частичка всей семьи где он растет, и прежде частичка самого человека которая заложена природой.

Мой родной язык которым я очень горжусь – это казахский язык. История этого языка начинается испокон веков, с самого времени кочевничества. За независимость этого языка были многие войны, и благодаря предкам мы сегодня разговариваем на казахском и общаемся, многие иностранцы от интереса к нашему языку пробуют изучать его, и можно сказать что у казахского языка есть большой потенциал стать одним из мировых языков. Ведь наша страна только начинает проявлять себя на мировой арене.

Казахский язык-очень богатый и насыщенный язык. Тер-

минов в этом языке более двух миллионов. Наш народ славится не только языком, но и своей богатой культурой, которая впитала в себя все от наших предков. Многие «казахские батыры» сражались за независимость и процветание нации, их мечтой было, чтобы их предки не нуждались ни

в чем, жили под открытым небом, и могли гордо заявить всем что они государство. И это удалось нам. Родной язык подарил тебе все! Ты впервые учился говорить, видел улыбку мамы, слушал отца и получал эмоции которые запоминаются на всю жизнь. Школа, первые друзья, первые знакомства-все этого не было бы без языка. Он пришел к тебе с молоком матери и вписан в твою ДНК. Ты можешь изучать сотни других языков, но родной язык всегда будет в отдельном месте у тебя в душе.

В Казахстане проживает мирно и под одним небом более 300 наций. Но никто не делится и не возражает тому чтобы казахский язык для всех был общим государственным языком. Мы живем одной дружной семьей, разделяя горечь и радость. Каждый год проводится праздник единства народов, проживающих в Казахстане.

Казахский язык-это не только язык для общения. В языке отражаются истоки появления нации, их история и обычая. А песни акынов тех времен, доносятся нам, как шелест травы, ветер гор описывают красоты природы тех времен. Все истории и рассказы просто завораживают своей красотой слушателя.

Как же обойтись без музыкальных инструментов, казахской музыки. От звучания домбры, кобыза или жетыгена можно почувствовать чувство эйфории, от того как приятно звучит и ласкает слух мелодия-бесценное сокровище нации.

Вспоминая прошлое, живя в настоящем, и смотря в будущее мы должны понимать, что большего богатства чем родной язык, не найти!

Казахстан - многонациональная страна, однако национальный язык у нас один. Как такое может быть? Просто для нас слово нация приобрело свое особое значение, жители нашей респуб-

лики – это большая дружная семья, единое неделимое целое.

Естественно, что часто мы говорим и думаем на языке, который знаем больше, но абсолютное большинство казахстанцев если и не владеют национальным языком в совершенстве, то вполне могут понять обративше-

гося к ним человека. Мы начинаем изучать казахский задолго до того, как учимся читать и писать, потому что вместе с нами растут наши друзья, для которых этот язык является родным.

Национальный язык – это не просто способ выражать свои мысли с помощью речи, но и душа народа. В нем находят свое отражение истоки нации, ее история и обычаи. Так и казахский язык передает нам очарование песен акынов, шелест травы в степи, шепот горных рек и тишину озер. А вы когда-нибудь слышали, как поют на казахском языке о любви? Нет. Обязательно послушайте, эти мелодии не просто рассказывают о чем-то важном, но и завораживают, влюбляя в себя слушателей.

Национальный язык Казахстана – это стихи, которые можно петь и книги, занимающие все мысли. Сколько поэтов в этой стране, сколько традиций и сколько мыслей? Каждый казахстанец умеет петь колыбельные на национальном языке и читает сказки нашего народа. Особенно гармонично на казахском поется гимн. Я не знаю, что именно дает такой эффект, звуки слов с которыми согласен каждый или звучание душ, вкладываемых в это пение.

Душа народа разнообразна и очень функциональна. Множество предметов казахского народа существует только в Казахстане и соответственно названия, их обозначающие, могут быть только в нашей стране. Да и звучат они для нас по-особенному. Нигде больше при встрече не желают мира, да и только у нас столица называется столицей. Для кого-то это может звучать тавтологией и ошибкой, а для нас это Астана, город мечты и больших возможностей. Да и наш дастархан известен далеко за пределами нашей любимой родины. Нация - это не запись в паспор-

те и не кровь в наших венах, а единение духа и родной земли!

У каждого народа язык, культура и обычаи строились тысячелетиями, и передавалось из поколения в поколение. Общение человеку жизненно необходимо. Благодаря этому в мире есть множество разных

языков.

У каждого народа родной язык - это частичка того, чем гордится этот народ и каждый его человек. Это частичка самого человека, которая заложена природой.

Мой родной язык, которым я очень горжусь, - казахский. История этого языка начинается со времени кочевничества. Благодаря предкам мы сегодня разговариваем на казахском языке, многие иностранцы из интереса к нашему языку пробуют изучать его, и можно сказать, что у казахского языка есть большой потенциал стать одним из мировых языков. Ведь наша страна только начинает проявлять себя на мировой арене.

Казахский язык - очень богатый и колоритный. Терминов в этом языке более двух миллионов. Наш народ славится не только языком, но и своей богатой культурой, которая впитала в себя все от наших предков.

Казахский язык - это не только язык для общения. В нем отражаются истоки появления нации, ее история и обычаи. А песни акынов тех времен доносят нам шелест травы, ветер гор, описывают красоты природы тех времен. Все истории и рассказы просто завораживают слушателя своей красотой.

Казахский язык — государственный язык Республики Казахстан. Язык, объединяющий народ Казахстана. Государственный язык выполняет наиболее важные функции в государственной и общественной жизни. Это, прежде всего, язык, на котором принимаются все законодательные акты государства. Это обязательный язык официальных мероприятий, служебной корреспонденции, делового общения.

По материалам интернет - агенств.

Адам бату кезінде

Алакөл ауданы ТЖБ ескертеді: Батып жатқан адамға жүзетін затты лақтырып, оны жігерлендіріп, көмекке шақырыңыз. Зардап шеккен адамның қасына жүзу кезінде көл ағысын және толқынды есте ұстаңыз. Батып жатқан адам өз әрекетін бақыламаса, артынан жүзіп келіп, шашынан ұстап, өзен-көлдің жағасына сүйреңіз.

И.ЕРЖАНАТҰЛЫ,
аудандық ТЖБ-ның аға инженері, азаматтық қорғау лейтенанты.

Если тонет человек

ОЧС Алакольского района предупреждает: бросьте тонущему человеку плавающий предмет, успокойте его, позовите помощь. Добираясь

до пострадавшего вплавь учитите волны и течение. Если тонущий не контролирует свои действия, подплывите к нему сзади и, захватив его за волосы,

буксируйте к берегу.

И.ЕРЖАНАТҰЛЫ,
старший инженер ОЧС Алакольского района, ст. лейтенант гражданской защиты.

Противодействие коррупции

Противодействие коррупции - деятельность субъектов противодействия коррупции в пределах своих полномочий по предупреждению коррупции, в том числе по формированию антикоррупционной культуры в обществе, выявлению и устранению причин и условий, способствующих совершению коррупционных правонарушений, а также по выявлению, пресечению, раскрытию и расследованию коррупционных правонарушений и совершению, устранению их последствий.

Целью противодействия коррупции является устранение коррупции в обществе.

Достижение цели противодействия коррупции реализуется посредством решения сле-

дующих задач:

- 1) формирования в обществе атмосферы нетерпимости к коррупции;
- 2) выявления условий и причин, способствующих совершению коррупционных правонарушений, и устранения их последствий;
- 3) укрепления взаимодействия субъектов противодействия коррупции;
- 4) развития международного сотрудничества по противодействию коррупции;
- 5) выявления, пресечения, раскрытия и расследования коррупционных правонарушений.

УГД по Алакольскому району.

Объявление

У нотариуса нотариального округа области Жетісу Касымджановой Фариды Исамбаевны, в производстве находится наследственное дело в отношении Байсалова Кенжебека Исахановича, умершего 06.02.2024 года, дата рождения: 08.02.1964 года, зарегистрированного по адресу: село Казахстан, ул. Жамбыла №16, Алакольского района, области Жетісу. В связи с чем прошу обратиться его наследников по адресу: город Ушарал, ул. Садык Кусайына, дом №92, Алакольского района, области Жетісу, моб.87016121869.

У нотариуса нотариального округа области Жетісу Капашевой Анар Сериковны, в производстве имеется наследственное дело в отношении гр. Баймолдановой Гулнар Абишовны, умершей 28 мая 2010 года, ранее проживавшей по адресу: область Жетісу, Алакольский район, село Енбекши, ул. Абая 22.

В связи с чем прошу обратиться ее наследников по адресу: город Ушарал, ул. Г.Безродных, здание №22 Б., Алакольский район, область Жетісу. Тел.: 87026897686, 87005897686.

Туберкулез ауруының алдын алу

Туберкулез - бұл қауіпті жұқпалы ауру, оны емдеу ұзақ уақытқа созылады және дәрігердің барлық ұсыныстарын міндетті түрде орындауды талап етеді. Ауру туберкулез микобактериясын тудырады - Mycobacterium tuberculosis. Туберкулез бүкіл адам ағзасына әсер етуі мүмкін, бірақ өкпеге жиі әсер етеді. Әр адам туберкулезбен ауыруы мүмкін, әлеуметтік мәртебесі мен материалдық жағдайына қарамастан. Жоғары қауіпке ұшырайды: өкпе туберкулезінің жұқпалы түрімен ауыратын адаммен үнемі байланыста болатындар, иммунитеті төмен адамдар, алкогольге және темекіге тәуелділіктен зардап шегетіндер, есірткіні тұтынушылар, АИТВ-мен өмір сүретін адамдар.

ТУБЕРКУЛЕЗДІҢ БЕЛГІЛЕРІ. Өкпе туберкулезінің жалпы симптомы - 3 аптадан астам уақытқа созылатын жөтел. Жөтел қақырықтың бөлінуімен бірге жүруі мүмкін немесе гемоптиз байқалуы мүмкін. Аурудың басқа жиі кездесетін белгілері: безгегі; түнгі терлеу; төбеттің төмендеуі; шаршау;

қалыпты тамақтану кезінде дене салмағының жоғалуы. Бастапқы кезеңдердегі туберкулез асимптоматикалық болуы мүмкін. Туберкулездің кейбір көрсетілген белгілері басқа ауруларда да байқалуы мүмкін, сондықтан жоғарыда аталған белгілер пайда болған кезде мұқият диагноз қою үшін міндетті түрде учаскелік дәрігермен немесе пульмонологпен кеңесу керек.

ТУБЕРКУЛЕЗ ДИАГНОЗЫ ҚОЙЫЛАДЫ. Егер туберкулезге күдік болса, диагностиканың ең жылдам әдісі - қақырық микроскопиясы. Қақырықты талдау бірнеше рет жасалуы керек. Қақырық әйнекке жағылады, арнайы бояғыш заттармен боялады және микроскоппен зерттеледі. Бояу кезінде туберкулез микобактериялары қызылға айналады және айқын көрінеді. Бұл аурудың қоздырғышын анықтаудың өте жылдам әдісі және басқа адамдардың туберкулезбен ауыруының алдын алуда үлкен маңызға ие. Егер қоздырғыш микроскопия әдісімен табылса, бұл қақырықты берген адам басқа адамдарға: туыстарына, жақындарына, жұмыс әріптестеріне немесе автобус-

тағы кездейсоқ жолаушыларға жұқтыруы мүмкін дегенді білдіреді. Бактериялардың бөлінуі кезінде туберкулезбен ауыратын адам басқа адамдармен байланысын тоқтатуы керек. Емдеудің сәтті нәтижелері кебінесе дәріге төзімділік дәрежесіне, аурудың ауырлығына және науқастың иммундық жүйесінің жағдайына байланысты. Туберкулезбен ауырмау үшін есте сақтау керек: салауатты өмір салтын ұстану керек; денсаулықты сақтау үшін сау жүйке жүйесі қажет, сондықтан стресстен аулақ болу керек; тамақ толық болуы керек, ақуыздың жеткілікті мөлшері болуы керек; денсаулықты қолдаудың маңызды шарты - күнделікті қалыпты жаттығулар; шанды, желдетілмеген бөлмелер туберкулез бактерияларының таралуын тездетеді, сондықтан аурудың алдын алу үшін сіз жұмыс істейтін және демалатын бөлмелерді желдету керек.

С.ҚОЖАХАНОВ,
Алакөл аудандық санитариялық-эпидемиологиялық бақылау басқармасының басшысы.

Құттықтаймыз!

Ақтүбек ауылының тұрғындары, біздің сүйікті шәкірттеріміз болған Айдын мен Анаргүл Бейсеновтарды қыздары Ажардың бойжетіп, ұзатылу тойымен құттықтаймыз!

Айдын, Анаргүл жақсы жермен құда болып отырсындар. Құдалықтарың құтты болсын! Мың жылдық құдалыққа ұлассын! Асырап, сақтап, оқытып жеткізген Ажардың барған жері бақ сыйлап, тек бақытты шаңырақтың иесі болып, екі жаққа да мейірімді, қайырымды болсын.

Ізгі ниетпен тілек білдіруші ұстаздарың – Арынтай, Қаршыға

Жемқорлықпен күрес – заман талабы

«Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Заң талабының аясында жемқорлыққа қарсы іс-әрекеттер әр салада жүзеге асырылуда. Әсіресе халық парақорлық дертімен жиі бетпе-бет келеді. Сондықтан кез келген ортада пара беру мен пара алудың жолын кесуде қоғам болып белсенділік танытуымыз қажет.

Парақорлық мемлекеттік органдардың тиісті қызмет атқаруына кері әсерін тигізіп, беделіне нұқсан келтіреді, заңды қағидаларды теріске шығарып, азаматтардың конституциялық құқықтары мен заңды мүдделерінің бұзылуына түрткі болады. Қазақстан Республикасының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Заңына сәйкес, сыбайлас жемқорлықпен күресті барлық мемлекеттік органдар мен онда қызмет атқаратын лауазымды тұлғалар жүргізуі тиіс. Сыбайлас жемқорлық азаматтардың конституциялық құ-

қықтары мен бостандықтарының бұзылуына әкеп соғады. Сыбайлас жемқорлыққа деген төзбеушілік әрбір қазақстандықтың азаматтық ұстанымына, ал адалдық пен сатылмаушылық мінез құлық нормасына айналу қажет. Біздің қоғамда сыбайлас жемқорлыққа орын жоқ. Қоғамның барлық күш-жігерін біріктіріп, осы дерттің одан әрі ушықпауы үшін оны тоқтатудың барлық амалдарын қолдану арқылы ғана бұл құбылысқа тиімді түрде қарсы тұруға болады. Сондықтан сыбайлас жемқорлықпен күресу барлық Қазақстан Республикасы азаматтарының азаматтық борышы деп білу керек.

И.БАХТИЯРОВА,
Алакөл аудандық санитариялық-эпидемиологиялық бақылау басқармасының Қызметті жоспарлау және талдау бөлімінің бас маманы.

Объявление

У нотариуса нотариального округа области Жетісу Атутановой Мәдины Шыңғысханқызы, в производстве имеется наследственное дело в отношении гр. Сулова Виктора Алексеевича, умершего 10.06.2024 года, ранее проживавшего по адресу: область Жетісу, Алакольский район, г. Ушарал, ул. Кашлакова 127.

В связи с чем прошу обратиться его наследников по адресу: город Ушарал, ул. 8 Марта №66 (напротив ЦОН-а).

У нотариуса нотариального округа области Жетісу Атутановой Мәдины Шыңғысханқызы, в производстве имеется наследственное дело в отношении умершей гр. Тургимбаевой Зыкыжан Рахымжановны, ранее проживавшей по адресу: область Жетісу, Алакольский район, г. Ушарал, ул. Достык 3/1.

В связи с чем прошу обратиться его наследников по адресу: город Ушарал, ул. 8 Марта №66 (напротив ЦОН-а).

У нотариуса нотариального округа области Жетісу Капашевой Анар Сериковны, в производстве имеется наследственное дело в отношении гр. Гончарова Ивана Селиверстовича, умершего 29 января 2004 года, ранее проживавшего по адресу: область Жетісу, Алакольский район, город Ушарал, улица Казахстан, дом №45.

В связи с чем прошу обратиться его наследников по адресу: город Ушарал, ул. Г.Безродных здание №22 Б. Алакольский район, область Жетісу. Тел.: 87026897686, 87005897686.

У нотариуса нотариального округа области Жетісу Капашевой Анар Сериковны, в производстве имеется наследственное дело в отношении гр. Мерекеева Нуртелеу Омаровича, умершего 11 февраля 2004 года, ранее проживавшего по адресу: область Жетісу, Алакольский район, станция Бесколь, улица Достык, дом №21.

В связи с чем прошу обратиться его наследников по адресу: город Ушарал, ул. Г.Безродных здание №22 Б. Алакольский район, область Жетісу. Тел.: 87026897686, 87005897686.

Открыто наследство на умершую 16 февраля 2024 года гр. Варлакову Виталину Васильевну, 6 июня 1992 года рождения. Всех наследников просим обратиться к нотариусу нотариального округа области Жетісу Майлыгулову А.М. по адресу: область Жетісу, Алакольский район, село Кабанбай, улица Абылай хана, дом 115.

Меншік иесі:
«Алакөл айнасы» ЖШС-і.

Құрылтайшы:
Ғалым АЗАТҰЛЫ
Директор - Ғалым Азатұлы
Бас редактор - Алмат ЕСЕНБЕКОВ.

Телефондар:

Директор: 3-52-63
Бас редактор: 3-52-68
Бас редактордың орынбасары: 3-51-74
E-mail: alakred@mail.ru
Сайт: alakol-aynasy.kz

Газет аптасына бір рет сенбі күні қазақ және орыс тілдерінде шығады
Газета выходит один раз в неделю в субботу на казахском и русском языках

Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінде 2021 жылғы 24 желтоқсанда тіркеліп, №KZ34VPY00044522 куәлігі берілген.

Ушарал қаласы, Жеңіс көшесі, 129.
ИНДЕКС: 040200.

Осы шығарылымның таралымы 3071

Газет «Алакөл баспагері» жеке кәсіпкерлігінде басылады.
Инд.: 040200. Ушарал қаласы, Жеңіс көшесі, 129. Тел.: 3-52-84.